

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéni imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima keñkecma naléya hayu ² Mélíméli ic énépésiyec ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczoñ odari. ³ Qenzen manzeñ qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héngalen ama areña yandawac énézéyec. ⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda keñunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qerignaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ienen tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héngalen ama areña yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésémañ? ⁷ Zégic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eneñ nimmuac séc qahac. Nalé imi Mañgoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Wañu Uña Téréya

onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec tetcgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécna wammu. ⁹ Ac imi zéyu tecgéyu hémmanc naŋgic Anutunéŋ wagiru ou eŋec. Eŋu hosusunéŋ i osoma musaŋgéyu kicginanéŋ hémmuac séc qa-hac waŋec. ¹⁰ Imuhuc eŋu ieneŋ kurumeŋiguc kicgina hima héŋ sosolimanec naŋgic ic éréhéc malekugira lalacnec iereŋ hosucginu wininima naŋoc. ¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niŋ kurumeŋiguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumeŋiguc enzac. I kurumeŋiguc eŋu hénzu imuhucyanec liliŋgéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ieneŋ baec boŋa ménéŋ Oliwa zéaŋgic imuarunec liliŋgéma Yerusalem hagic. Baec boŋa imi mia Sabata naléiguc keŋkeŋawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³ Taru hama ama qeria ménéŋ qacyaiguc heyu tacyac waŋaŋgic imuhucgeŋ eŋgic. Waŋu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipino zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naŋa Yakobo zéma Simon Zelote,† waŋu Yakoboac naŋa Yuda, imuhuc. ¹⁴ Ic imi eneŋ ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec kecgcic.

* **1:12:** Yuda ic ieneŋ Sabataiguc héna horua niŋgic ai tanec wawaŋa imuhucya ménda keŋha waŋaŋgic. † **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaŋa, imi mia Yuda ic ionac tuŋ méŋac qara, ieneŋ Roma gawamaŋ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac waŋaŋgic.

Waņu embac tosara zéma Yesuac nenꝓocya Maria zéma Yesuac munahéra ienenꝓ acꝓuc momacnec toroꝓema kecꝓic.

¹⁵ (Ic embac toꝓgégic ionac zaꝓgégina imi 120 imuac séc waꝓec.) Nalé imuhucꝓeꝓ Pe-teronéꝓ sucꝓinaiguc yacma yomuhuc zéyec; ¹⁶ Dac munahécna, becneꝓ Uꝓa Téréyanéꝓ Daw-idiac kuaya mema Yudawac niꝓ zéyec ac im-inéꝓ héla wammacac niꝓ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késaꝓic ionac héna meyec ic imi mia. ¹⁷ Waņu ic imi 12 sucninaiguc kecma Miꝓ Kewuac ai yomuac bakia meaꝓec. ¹⁸ (Waņu ic iminéꝓ hakaya biriawac boꝓanéꝓ baec ménꝓ boꝓ meyec, imuac andiaiguc orucyanéꝓ melemma hiꝓꝓacma qeyu tomeꝓa qéséꝓu kera tomeꝓa madaru hu-muyec. ¹⁹ Waņu haka imi zésaigic keꝓu ic embac Yerusalem kecꝓic ienenꝓ moczoꝓ nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Waņu ac imuac hénia imi Sac baera.) ²⁰ Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi waꝓu ménꝓnéꝓ ménꝓ imuhucꝓeꝓ ménda kecmaꝓ. Waꝓu ic ménꝓnéꝓ iwac ai buꝓa imi késamac. ²¹ Imuac niꝓ Yohanenéꝓ Yesu doku naecmiyec imuhuc ꝓeꝓnec érékeꝓma Anutunéꝓ Yesu sucninaiguc wagicma eꝓec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéꝓ sucninaiguc tacyac waꝓaꝓec imuac séc ²² niniguc kecꝓic ionarunec ménꝓ kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héiꝓuc ic wambiꝓ. ²³ Imuhuc zéyu ic éréhéc mihicꝓi éréꝓmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Waꝓu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémiaꝓꝓic. ²⁴ (24a) Waꝓu ienenꝓ yomuhuc zéma zéweleꝓcꝓic; Miꝓ Kewunina, gi ic embac neꝓaꝓ

qeri héhéjnina keczañ. ²⁵ (25a) Yudanéñ ai bunaya imi waima eneya hénayaiguc keñec. ^(24b) Imuac ic éréhéc youmi iorac muru mérac késana ^(25b) tat-acyac mema welen qeçe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni. ²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma héngic Matia iwac muru héiyu inéñ Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendoñaguc Uña Téréya mayec.

¹ Ai meme 50 imuac kendoña* ducñiyu ienen moczoñ ama méñu momacnec tocgégic. ² Wañu kurumenñ igucnec hétéñ yanda méñ élanzañnec luhuc selia qeanzac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec. ³ Wañu iwawai méñ tanera geric bélaña ésécnec imuhucyanéñ tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴ Wañu ic embac ienenñ moczoñ Uña Téréyanéñ qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumenñ bawaiguc baera baera heyec imuhucgeñ Yuda ic Anutu méndacma kecañgic ienenñ Yerusalem hama tacyac wañgic. ⁶ Hétéñ imi hicñiyu tuñ yanda imuaru tocgéma niñgic acgina séc zégic imuac niñac niniñgina sicsaoc wañu témpinñ wañgic. ⁷ Wañu ienenñ kileñ yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu

* **2:1:** Pentikost imi Yuda ic ionac kendoñ méñ; Nagu sacyaguc ogicma kekeña imuac kendoña tecgéyuguc éréma ai meme 50 wañu Yuda ic ienenñ kendoñ tacañgic, wañu nalé imuaru mia Uña téréya mayec.

yomi Galilaia baec miñina zéma ninziñ. ⁸ Wañu dimuhuciguc ieneñ zégic neñañ acninaiguc séc ninziñ? ⁹ Neñañ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miñina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,† ¹⁰ Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kianañ tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzén ninzén ginaiguc toroqegic imi mia.) ¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neñañ imuhucyanén kiwi hénia hénia Anutunén meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninziñ. ¹² Ieneñ moczoñ welicgégic ewagina sicsaoc wañec. Wañu eñaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? ¹³ Wañu ic tosara eneñ zézerec wañ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siñaguc imuac kuhanén qerigina sécgézac.

Peteronén kiwi baec icnéñ ménda memeya imuac hénia énézéyec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronén Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecanzu ini moczoñ, neñ hénia zéasari énécmima ac zémañ imuac gezacgina haima niñgic. ¹⁵ Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinéñ ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siñunec 9 kilok sac wanzac. ¹⁶ Qahac, iwawai imi Anutuac tiliñ tiliñ ic Yoelnén zéyec ésécnec hicñizac. ¹⁷ Miñ Kewunén yomuhuc

† 2:9: Asia komora zéanziñ imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

zézac; Kecma nalé tetecgiaiguc ni Uᅇana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac hécgina ieneᅇ iwawai kecma hicᅇjmac imuac ara zéaumu. Waᅇu sac qeli eneᅇ Anutuac tilinᅇ tilinᅇiguc séséc hicᅇi énécmiyu hémmu. Waᅇu ic embac yanda ieneᅇ gau hémmu. ¹⁸ Waᅇu nalé imuaru ni Uᅇana imi welenᅇ qeᅇe ic me embachécna pocgé énécmiwa ieneᅇ iwawai kecma andiaiguc hicᅇjmac imuac ara zému. ¹⁹ Waᅇu énézéwa ou kurumenᅇiguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka héniya héniya hémmu. Imi mia sac zéma geric bélanᅇ zéma hofac kondunᅇ wéséséya. ²⁰ Kaiwe kiwanéᅇ melemma sinᅇi waᅇu maso kiwa imi sac sac waᅇuguc Minᅇ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac. ²¹ Waᅇu méᅇnᅇᅇ méᅇ Minᅇ Kewuac qara qacanzuiguc késpedes igucnec aᅇᅇᅇᅇgina tiénécmimanᅇ.

²² Israel ic embac, ac youmi ninᅇic; Ini ninzu ésécnec, Anutunéᅇ suginaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka héniya héniya imi Yesuac muru mema Yesu Nazaretenec i héipucya wammiyec. ²³ Ic imi mia, Anutunéᅇ haka imi ménda hicᅇiyecnec nimma ewaya dérécᅇyᅇu heyec séc onac muru oporu eneᅇ ic Moseac héna ac ménda ninᅇic ionac méraginaiguc haigic birinᅇᅇᅇ qeᅇic humuyec. ²⁴ Waᅇu humucnéᅇ i késamacac séc qahac waᅇu Anutunéᅇ humucac zéra igucnec hulacmima meqeli miyec. ²⁵ Dawidinéᅇ iwac ninᅇac yomuhuc zéyec; Ni hémba Minᅇ Kewunéᅇ nalé séc wésénaiguc kecanzac. Waᅇu inéᅇ nuac héinaiguc nanᅇu ni

qeka meka ménda wammañ. ²⁶ Imuac niñ ewana ségiségi wañu ezelañnanéñ mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac. ²⁷ Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuñaguc ménda waina hemañ. Wañu guac Icga Téréya ménda waimina houmac. ²⁸ Geñ nézéna, keckecac hénaya héñi. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

²⁹ Dac munahécna ni ac yomi efima hia énézémañac séc; Yandanina Dawidinéñ humuyu téñgégic iwac kic suaña imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezacnec. ³⁰ Wañu i imi Anutuac tiliñ tiliñ ic kerec imuac niñ Anutunéñ iwac qelihéra sucnina igucnec méñ kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac niñac ac selianec zikima ézéyu niñec. ³¹ Iwawai hicñimac imi héñtegicma Kristoac yacyacwac niñac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuñaguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwiyanéñ ménda houyec.

³² Anutunéñ Yesu imi meqeliyu yarec. Wañu neñañ moczoñ haka imuac héipuc íchéra wamma kecziñ. ³³ Anutunéñ meyacmiyu inéñ iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Mañgocac murunec Uña Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. ³⁴ Dawidi inéñ kurumeniguc ménda eñec. Wañu inéñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewunanéñ† nuac Miñ Kewuna§ yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. ³⁵ Tacnanec neñ guac hazéchécga onopocba guac hénagawac hena titiga wammu. ³⁶ Imuac niñ

† **2:34:** Hebiraió aciguc; Yawe. Adonai.

§ **2:34:** Hebiraió aciguc;

Israel ama séc ic embac moczoŋ yomuhuc niŋ yacgému; Ini Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic Anutunéŋ i Miŋ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ieneŋ ac imi niŋgic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahécnina, nini dimuhuc wambiŋ? ³⁸ Imuhuc zégic Peteronéŋ melemma zéyec; Ini moczoŋ yanda, ewa qerigina meleŋgic képésicgina wai énécmimacac niŋ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmiŋi ewa hiawac Uŋa Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miŋ Kewu Anutuninanéŋ héihéré énécmimac ionac buŋa wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inéŋ ac sasala méŋ toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eneŋ hicŋisai biria yomi onarunec aŋgéŋgina tiénécmiyu érému! ⁴¹ Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgeŋ zaŋgégina 3,000 imuhuc ésécnec tuŋginaiguc toroqe énécmigic. ⁴² Waŋu Yesuac Mélíméli ic ieneŋ ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala waŋamuma saméŋ kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecxic.

⁴³ Waŋu ic embac moczoŋ zénéŋgina hiriyec. Waŋu Yesuac Mélíméli ic ieneŋ kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicŋiyec. ⁴⁴ Waŋu ninzéŋ ninzéŋ ic ieneŋ momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecaŋgic. ⁴⁵ Kecma méŋnéŋ méŋ iwawai méŋ niŋac osigiciguc aigina me iwawaigina haima souki-

waya mema sécgina énécmiangic. ⁴⁶ Wañu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuñ téréyaiguc tocgéangic. Wañu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma saméñ kuma amunec qamunec wamma neangic. ⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ienen eegina héiéncmigic kecañgic angéñ tiénécmimia ionac zañgégina imi Miñ Kewunéñ toroqe énécmiyu eñec.

3

Peteronéñ ic puriñ méñ mehiaruyec.

¹ Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeñ Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc eñoc. ² Wañu ic méñ neñgocyawac qeria igucnec puriñ hicñima kekera imi ic tosanéñ duñaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañgic iwawai méñ niñac qesiéncmimac niñ kaiweya kaiweya nagu méñ Naguc soroc zéangic imuaru haigic tacañec. ³ Ic iminéñ Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc embiñ zé wañgic iricma iwawai niñac welec érécmiyec. ⁴ Weleru Peteronéñ Yohaneguc héñsosloma yomuhuc ézéyec; Niri niricna. ⁵ Zéyu inéñ iorarunec iwawai méñ memañ zé mambécma iricsosoliyec. ⁶ Iriñ Peteronéñ yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa kecua, wañu iwawai késakecua imi gémmañ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geñec hena tawéya zéma hénayawac giniña imi kuhaguc wañec. ⁸ Imuhuc wamma seligiyu

técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuñ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma Anutu mepésiyec. ⁹ Wañu inéñ tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczoñ yanda ieneñ i héngic. ¹⁰ Hémma ic iminéñ Nagu sorociguc tacma iwawai niñac welec énécmianñec ic imi mia zéma héñtegicma haka hicñimiyec imuac muñguc yanda welicgéma aurigic.

*Peteronéñ welicgéma tocgégic
imi onac ac énézéyec.*

¹¹ Ic iminéñ Petero zéma Yohane érépésima keñu ic embac ieneñ aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuñec hama ionac muru tocgégic. ¹² Wañu Peteronéñ inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niñac haka imuac aurizu? Ini niñgic nereñ norac kucnira zéma hakanira hia bianéñ ic yomi mehiaruzic esécnec wañu nirić sosolima nanzu? ¹³ Imi nereñ qahac, néñ Yesu eneñ Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonéñ hulacmimañ zéma ewaya zikiyec. Wañu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémigic. Wañu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéñ eñeya welenñ qeçe ic Yesuac qac buña meyarec; ¹⁴ Eneñ ic solaña zéma téréya ménda nimmima sac naec ic ménñ hulacmimac niñac zéwelec migic. ¹⁵ Eneñ kekec miñina qe-humugic. Wañu Anutunéñ ic humumia sugina igucnec i meqeli miyec. Wañu neñañ imuac héipuc ic wanzinñ. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéñ Yesuac qara ninzéngeñyu ninzén ninzén iminéñ séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma ninzén ninzén iwac murunec hicñimizac

iminéŋ ic youmi ini moczoŋ yanda kicginaiguc séwiya solaŋa mihicŋi mizac. ¹⁷ Waŋu deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda niŋasarima imuhuc waŋgic. Waŋu galenhécgina ieneŋ imuhucyanec. ¹⁸ Waŋu Anutunéŋ eŋeya kua meme ic ionac kuagina mema eŋeya Kristonéŋ qenzen manzen nimmac imi ménda hicŋiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac kápésicgina zuac énécmiyu. ²⁰ Imuhuc waŋgic Miŋ Kewuac murunec tac hiahiaruac naléya hamac. Hayu inéŋ Yesu Kristo becnecc kumuyec i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunéŋ baec yomuac naléya hama keŋec imuac suraiguc eŋeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeŋnéŋ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoŋ meqelimac. ²² Mosenéŋ yomuhuc zéyec; Miŋ Kewu Anutuginanéŋ onac niŋac dac munahécgina ionac suggina igucnec kua meme ic méŋ ni ésécnec kumuyu nammac. Waŋu inéŋ ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoŋ niŋtohodacmu. ²³ Méŋnéŋ méŋ Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niŋtohomac imi ic embac suggina igucnec elicgéyu qahac wandacmac. ²⁴ Anutuac tilinŋ tilinŋ ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac areŋiguc namma zégic imi eneŋ moczoŋ nalé sura yomuac niŋac walacnec zégic. ²⁵ Eneŋ imi Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ionac qelihécgina zéma Anutunéŋ yanda hécginaiguc ac zikiyec zikizki ac imuac qelihéra. Anutunéŋ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuŋa tuŋa moczoŋ guac qeliga iwac

murunec mériaŋ memu. ²⁶ Eŋac eŋac kápésicgina igucnec melenj énécmima mériaŋ qeénécmimaŋ zéma Anutu eŋeya welenj qeŋe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ierenj ic embac ac énézéma nanjic hofac oo ic zéma ocmuŋ téréyawac deminj galenj kunenjingina zéma Sadukaio ic ienenj iorac muru hagic. ² Ierenj ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³ Biriyu érépésigic ama bec sinjiyec imuac niŋ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianjiyec. ⁴ Waŋu acgira niŋgic ionac sugcina igucnec sasalanénj ninzéngegic ic embac zaŋgégina 5,000 éséc waŋec.

⁵ Ai meme imuhucgeŋ séwíac galenj zéma qeriac galenj zéma hénac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic. ⁶ Héfac oo ic kunenjingina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunenjingina iwac sac kitichéra ienenj momacnec kecgic. ⁷ Ienenj Petero zéma Yohane sugcinaiguc oropocgic nanjic yomuhuc qesiérécmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸ Qesigic Petero imi Uŋa Téréyanénj qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézézec; Hénacniŋ neŋaŋ séwíac galenj zéma Israel neŋaŋ qeriac galenj hécnina, ⁹ Ic puriŋa imi haka hiabia wammiiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc, ¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczoŋ yomuhuc

niņasarimu; Ini Yesu Kristo Nazaretenec i ic héngenja wéndaraiguc qehumugic Anutunéh humuc igucnec meqelimiye. Waņu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. ¹¹ Yesu imi meriqe ic enjaoc hoc méné héñara mema giligic kenkenja iminéñ mia ama wañgoñaiguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹² Képésic igucnec aṅgéh titi imi méñaru méné ménda hezac. Kurumenē bawaiguc ic neñañ muru aṅgéh tinénécmimacac qac méné ménda nénécmiyu hezac. ¹³ Petero zéma Yohane ierenē imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda enjoc imuhuc zéma niñgic. Waņu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Waņu becne Yesuguc keroc imi irictegcigic. ¹⁴ Waņu ic hiaruyec iminéñ iriguc momacnec nañu hémma zéqetali wañ érécmiwiñ zéma osigic. ¹⁵ Waņu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric enjacnec yomuhuc eminimma zégic; ¹⁶ Neñañ ic éréhéc imi dimuhuc wañ érécmiwiñ? Kiwi méréra eneña wañic ic embac Yerusalem keczu ienenē moczoñ buña imi nindacgic. Waņu neñañ imuac qaecgéwiñac séc qahac wanzac. ¹⁷ Ic embac ionac sugcinaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic méñac méné, ac méné muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé érécmima zéseli érécmiwiñ. ¹⁸ Imuhuc zémaguc muñguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli érécmigic. ¹⁹ Zégic Petero zéma Yohane ierenē yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéñ hia me

qahac imi enaoc niŋgésigic. ²⁰ Niri imi iwawai hémma niŋic imi ménda zéauwicac séc qahac. ²¹⁻²² Mehiahiaruac asé kiwiya hicŋimiyec ic iwac yawuŋa imi 40 ogirec imuac niŋac ic embac moczoŋ haka hicŋiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiŋ zé osima muŋguc zétericgé erécmima wai érécmigic keŋoc.

Ninzéŋ ninzéŋ ic ieneŋ zéwelec waŋgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane iereŋ ekaŋ ic embac ionac muru lilingéma kemma ho-fac oo ic kiwa zéma qeriawac galeŋ ieneŋ ac érézégic imi moczoŋ énézédaroc. ²⁴ Zéyic ieneŋ nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Miŋ Kewu yanda, Anutu! Geŋ baec kurumeŋ zéma kon-duŋ zéma iwawai moczoŋ yanda imuac qeri-aiguc hezac imi zéna hicŋiyec. ²⁵ Geŋ Uŋaga Téréya mélimima weneŋ qeŋega Dawidi, neŋaŋ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zénec; Némac niŋac baera baera i hazéc wammizu? Waŋu imuac ic embac ieneŋ aigina héla qa-hac imuhucya mewiŋ zé sasaŋgiaiguc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnéŋ météré mimia iorac hazéc waŋ érécmiwiŋ zéma baecac ic kewuhéra ieneŋ yacma nanzu, waŋu séwiac galeŋ eneŋ momacnec tocgézu. ²⁷ Hélacnec, imuac séciguc ama areŋa yanda yomuhucgeŋ Herode zéma Pilato iereŋ baec ménunec ménunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac weneŋ qeŋe icga téréya Yesu halécnéŋ météréminec i hazéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi eneŋ geŋgaoc iwawai mén hicŋimacac zéma guac ewa siŋga zéma

méraga kuhanénj becnec niṅarenṅéneç imuac mia wambinṅ zéma tocgégic. ²⁹ Miṅ Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welenṅ qegehécga naṅgé nénécmína zénéṅnina ménda hiriyu ackuazécga imi zéauwiṅ. ³⁰ Waṅu méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwias haka hénia hénia guac welenṅ qeçe icga téréya Yesuac qaraiguc hicṅjmac. ³¹ Imuhuc zéma welecṅic tecgéyu ama tocgéma tacṅic iminéṅ hiriyu ienenṅ moczonṅ Uṅa Téréyanénṅ qerigina kuaya qeyu zénéṅgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninznéṅ ninznéṅ ic ienenṅ ewa momac wamma kecṅic.

³² Ic tuṅ ninznéṅgéṅic ienenṅ ewa qeri momacṅuc wamma ménṅnéṅ ménṅ iwawaigina ménṅ niṅac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecṅic. ³³ Waṅu Mélíméli ic ienenṅ kucgina seliaguc Miṅ Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianénṅ qacginu heyec. ³⁴ (34a) Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericṅinaguc ienenṅ iwawai imi haigic megic soukiwaya mema haṅṅic. ³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndémma ic tosara iwawai ménṅ niṅac osigic séc énécmigic, (34b) sugcinaiguc ménṅnéṅ ménṅ iwawai ménṅ niṅac ménda osigic. ³⁶ Waṅu Rewi ic ménṅ qara Yosefe, Kipuro baec zékéṅa igucnec keru Mélíméli ic ienenṅ iwac Banaba zémiaṅṅic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli waṅ énécmimiawac naṅa.) ³⁷ Inénṅ ai ménṅ késa kerec imi haiyu

megic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniña Safira.

¹ Wañu ic mén qara Anania inén iniña Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Wañu inén boña bakia musañgyu heyu, iniñanén momacnec niñec. Wañu bakianec mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec. ³ Haiyu Peteronén zéyec; Anania, némac niñac Biria miñinanén qeriga sécgéyu Uña Téréya ikoc wammima baecgawac boña bakia musañgézan? ⁴ Iwawai hegéyec imi geñga buña ménda heyec me? Wañu haima soukiwa menec imi geñga buña ménda heyec me? Imi moczoñ geñga, nén némac niñac haka imuhucya guac qerigaiguc niñarengéma kecneç? Ic ionac qahac, nén gi Anutu ikoc wammizan. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianén nimma humuma mama qeyec. Wañu haka hicñiyec imi niñgic séc zénéngina kunen yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac enen hama qamocya osoma huama kemma téngégic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok kenju iwac iniñanén haka hicñiyec imi ménda niñtegicma hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronén qesimiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boña meyoc imuac sécyá wanzac me? Zéyu inén zéyec; Oo imi sécyá wanzac. ⁹ Zéyu Peteronén ézéyec; Dimuhuc Miñ Kewuac Uña Téréya batucgéwic zéma ewa momac wañoc? Inicna, ic tosara euga téngéma liliñgéma hama naguiguc nanzu. Wañu ienen gi

momacnec huagémma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc geñnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Wañu sac qeli merac ienen éréma héngic qamoc mén hicñima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéréñaiguc téngégic. ¹¹ Hénaorin zéma ic embac haka imuac surucya ninjic séc zénéngina kunen yanda hiriyec.

Mélíméli ic enen ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Mélíméli ic ienen méragina suluma ic embac sugginaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra héniya héniya megic hicñiyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéañgic. ¹³ Wañu tosaraneñ ionac muru ménda efima toroqegic. Wañu ic embac ienen Mélíméli ic ionac ninjic eñeña wañec. ¹⁴ Wañu ic zéma embac momacnec tuña tuña muñguc yanda ninzéhégéma Miñ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵ Imuac nin Peteroneñ hama keñu irecyanéñ osiéncmimacac nin ic embac hafiginaguc onagicma hama hena yandaiguc hehe duñgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic. ¹⁶ Wañu ic embac sasala ama areña kunen kunen séc Yerusalem lelec lelec tacma keñec imuacnec ienen imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uña birianeñ wañu qenzer manzer qeañgic imi onagicma hagic. Wañu hagic séc moczoñ hiarudacgic.

Kua meme uñanéñ Yesuac Mélíméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra Sadukaio tuñaguc kecgic imi enen qeri biric

nimma yacgic. ¹⁸ Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic. ¹⁹ Waṅu sinjyaiguc Miṅ Kewuac kua meme uṅanéṅ hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec; ²⁰ Kemma ocmuṅ téréyaiguc namma kekecac ackuazéc imi moczoṅ ic embac énézédacmu. ²¹ Imuhuc zéyu ama gĩaṅ gĩaṅaiguc ocmuṅ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmigic. Waṅu hofac oo ic eṅeṅa zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qerawac galenṅ moczoṅ énézégic tocgégic. Waṅu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niṅac ic tosara hésa amaiguc méli énécmigic. ²² Waṅu ocmuṅ téréyawac galenṅ meme ic ieneṅ kemma hésa amaiguc ménda mihicṅji énécmima lilingéma hama énézégic. ²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Waṅu awiawi ic ieneṅ nagu séc naṅgic. Waṅu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic méṅ ménda mihicṅziji. ²⁴ Ama ocmuṅ téréyawac deminṅ galenṅ kunenṅina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ieneṅ acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niṅgic sicsaoc waṅec. ²⁵ Waṅu ic méṅnéṅ hama énézéma zéyec; Ninzu, ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi eneṅ ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu. ²⁶ Zéyu galenṅ iminéṅ ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Waṅu ic embac ieneṅ hocnéṅ nunuwu niṅac zéma bacgina yandiyu bénzéhṅnec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc naṅgic

hofac oo ic enɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ qesiénéc mima zéyec; ²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niɛɛɛ selianec zéseli énécmiyiɛ. Waɛu ini héna acɛina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédacɛɛɛ. Waɛu ic iwac sacya niɛɛɛ Anutunéɛ imuac bakia melen nénécmiyu neɛɛɛ bisiwɛɛ niɛɛ wanzu? ²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ieney yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowiɛ zé Anutuac ackuazéc waiwiɛɛɛ séc qahac. ³⁰ Eney Yesu ic héɛɛɛɛ wéndaraiguc qehumugic. Waɛu imi mia yanda hécnina ionac Anutunéɛ meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenɛic képésicɛina wai énécmimacac niɛɛ Anutunéɛ méra héiyanéɛ i wagicma emma ic kewu zéma aɛɛɛɛ titi icninawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanzuɛ. Waɛu Anutunéɛ méɛɛɛɛ méɛ ara tohogic ionac Uɛɛa téreya énécmiyu Uɛɛa Téréya iminéɛ imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niɛɛɛɛ qerigina kilen yanda biriyu unuhumuwiɛ zé wanzuɛ. ³⁴ Imuhuc wanzuɛ méɛɛɛɛ sugina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, wanzu ic embac mocɛɛɛ yanda eeya héiaɛɛɛ. Inéɛ Yesuac Mélíméli ic onagicma komora méɛ séɛɛɛɛɛɛ kemma nammu niɛɛɛ énézéyec. ³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai méɛɛɛ méɛ wanzu énécmiwɛ zé haka imuac hiabianec niɛɛɛɛsimu. ³⁶ Héna zéwa niɛɛɛɛ, becneɛ Teuda hiɛɛɛɛɛ eneya niɛɛ méɛɛɛ séciɛɛ séwiya meemma zéyu iwac muru ic zanzéɛɛɛ 400 imuac séc toroqegic. Waɛu

qegic humuyu ic méndacmigic séc héndén amuma kendacgic, héla qahac wañec. ³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanén hicñima ic tuñ yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Wañu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ienen héndén amuma kendacgic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézúa, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgic. Ninñ areñgia zéma aigina iminén ic ionac murunec hicñizaciguc birima maqemac. ³⁹ Wañu Anutuac murunec hazaciguc enen mebirimuac séc qahac wammac, nén Anutuguc eumu tanec wambac niñac. ⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic érégic kémbiñnéñ unuma Yesuac qaraiguc ac mén ménda zému niñac zéselima wai énécmigic keñgic. ⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic enen Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunén niñu nini Yesuac qara niñac mema titi wañ nénécmiwu éséc wanzac zéma nimma ségiségi wañgic. ⁴² Wañu ienen méndagucnec waigic, nén kaiweya kaiweya ocmuñ téréya me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buña suruc hiabia ku énécmiañgic.

6

Yesuac Mélíméli ic ienen ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Wañu nalé imuhucgen Yesuac tohotoho ichéra zañgégina toroqema eñec. Eñu Yuda ic tosara Hebiraio ac zéañgic ienen naléya naléya maqeqeya galengé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéañgic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Wañu Yuda ic Girik ac zéañgic

ienen enacnec ewa héténrina memama haka imuac Hebraio ic zébiri énécmigic. ² Imuhuc wanɟic Mélíméli ic ienen tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndén énécmimanec kecbiɲ imi haka hiabia qahac. ³ Dac munahécnina sugcinaiguc ic 7 Uɲa Téréya zéma ninɟegic qinɟegic sécgé énécmiyu eegina héiéncmianzu imi mihicɲi énécmigic nenen ai imuac kumu énécmiwiɲ. ⁴ Waɲu nenen imi zéwelec ai zéma ac téréyawac ai sac toroqema mema kecbiɲ. ⁵ Zégic ac iminén hénarɲin moczoɲ yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ienen ic youmi mihicɲi énécmigic; Ninzén ninzén zéma Uɲa téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, waɲu Nikolao inén becaru melemma Yuda hénaiɟuc toroqema kekera. ⁶ Waɲu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic nanɟic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozogé énécmigic.

⁷ Waɲu Anutuac ackuazécnén saima keɲu Yesuac tohotoho ichéra ionac zanɟéginanén Yerusalemiguc kunen yanda toroqema enec. Waɲu hofac oo ic sasalanén ninzén ninzén imi tohagic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inén ic embac sugcinaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnén ménda memeya imi sasala meyec. ⁹ Waɲu tocgotocgo ama ménac hénarɲin

qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ieneḡ momacnec yacma Stefanoguc zéeneḡ zéma wamma ac zégic. ¹⁰ Waḡu Stefanoneḡ Uḡa Téréyaguc ac hiabianec niḡareḡ wamma zéyu ieneḡ ara melemmuac séc qa-hac waḡec. ¹¹ Waḡu ieneḡ ic tosara zénaḡgé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanoneḡ Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriawac galeḡ zéma héna acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma keḡgic. ¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocgic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuḡ téréya zéma héna ac imuac nalé séc zébirianzac. ¹⁴ Nini imi inéḡ Yesu Nazareteneḡ iminéḡ ama youmi hézéḡgéma haka silic Mosenéḡ mema mama nénécmiyec imi melenḡ qelia wammac imuhuc zéyu niḡanzin. ¹⁵ Zégic kaunsol moczoḡ yanda imuaru tacgic imi eneḡ Stefanoac hémma héḡ waḡgic iwac kic tanera imi kua meme uḡa ionac kic tanec ésécneḡ waḡec.

7

Stefanonéḡ Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Waḡu mulu memeac icya ionac eḡeḡaginanéḡ qesimima zéyec; Ac imi hélacneḡ me? ² Zéyu Stefanoneḡ yomuhuc zéyec; Dac munahécna zéma maḡgoc hécna acna zéwa niḡgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma

* **6:9:** Yuda ic tuḡ méḡ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéj hicnjimiyec. ³ Hicnjimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma arenhécga wai énécmína nej baec ménj gézéwa hémbésémañ imuaru kembésémañ. ⁴ Imuhuc ézéyu inéj Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru mañgocya humuyuguc Anutunéj enej deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵ Hama inéj baec yomuaru iwawai ménj ménda waimima baec titiña ménj ménda miyec. Wañu Anutunéj Abaraham meracya ménj qahac kerunec eneya zéma andiaiguc qelihéra ienej baec yomi késamu niñac ac zikimiyec. ⁶ Wañu ac Anutunéj ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ienej ic méréra ionac baeciguc ic kian kemma kecmu. Kecgic baec miñina ienej welenj qeénécmimuc niñ énépésima yawuñ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷ Wañu welenj qemuac niñ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niñgési énécmima bakia melenj énécmimañ. Wañu imuac andiaiguc qelihéra ienej baec imi waima hama baec yomuaru ni welenj qenémму. ⁸ Wañu Inéj Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Wañu naña Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 wañu séwi taséya hericheric imuac haka wañec. Wañu Isakanéj Yakop mihicniyec. Wañu Yakobonéj yanda hécnina 12 mihicni énécmiyec.

⁹ Wañu yanda hécnina ienej Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niñac waimigic késama Izipte baeciguc kenjic Anutunéj i guc kerec. ¹⁰ Kecma zéra béra moczoñ imuac

qaha igucnec metecgéma ewa hia nimmima niñtegic qin̄tegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéñ héñu hiaruyu Izipte héñgaleñ ama areña yanda zéma eñeya ama séc héñgaleñ wammac niñac kumuyec. ¹¹ Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicñiyu qen̄zeñ man̄zeñ he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kecgic. ¹² Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu keñgic. ¹³ Wañu muñguc keñgic Yosefenéñ eñeya héniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ieneñ héniaya niñgic. Wañu Farao ézéyu inéñ Yosefeac areñhéra héniagina wininiyu inicma niñec. ¹⁴ Wañu Yosefenéñ dac munahéra tosara méli énécmiyu mañgocya Yakop zéma sac kitichéra moczoñ ic embac 75 onagicgic. ¹⁵ Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic. ¹⁶ Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec méñ Abarahamnéñ becneç Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuañac buña soukiwa énécmima meyec imuaru téngé énécmigic.

¹⁷ Wañu Anutunéñ Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducñiyu Izipte baeciguc areñhécnina ionac zañgégina imi muñguc yanda saima eñec. ¹⁸ Wañu kecma ic kewu mérera méñ Yosefeac hénia ménda ninin̄anéñ Izipte baecac galeñ wañec. ¹⁹ Wañu ic kewu inéñ mia areñ hécnina tiwiqiwiliñ wañ énécmima zéra béraiguc onoporec. Wañu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niñac

demiñ sénganjeniguc wai énécmianjic. ²⁰ Nalé imuaru mia Mose hicñiyec. Wañu Anutunén héñu sécgéyec. Sécgéyu mañgocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc wañec. ²¹ Wañu kecma winiñu waigic Farao béracyanén wagicma galenjëyu iwac naña wañec. ²² Wañu Mose imi Izipte ic ionac niniñgina imi moczoñ kumigic ara zéma wawañ memeya imi kucyaguc wañec.

²³ Kecma yawuñ 40 imuac séc wañu kemma Israelac qeli, dac munahécna inicmañ zéma qerianén niñec. ²⁴ Kemma Izipte ic ménñén Israel ic mén en qeyu iricma ic mén yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melenmima qehumuyec. ²⁵ Wañu inén dac munahécna ienen Anutunén mérananén yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niñasarimu imuhuc zéma niñec, néñ ienen imi ménda niñtegicgic. ²⁶ Wañu ama siñima gianjiyu Israel ic éréhéc euyic muñguc winini érécmima ieren ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac mebiri amuzaoc? ²⁷ Zéyu ic alaya en qeyec iminén Mose qéfacgé mima yomuhuc zéyec; Mérénén gi nonac galen zéma gésigési ic kumugénec? ²⁸ Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numañ zéma wanzañ? ²⁹ Zéyu ac imuac niñac Mosenén néñgacma Midian baeciguc ic kian wamma kecma baec imuhucgen nanhéréraguc wañec.

³⁰ Wañu yawuñ 40 imuac tetecgia wañu, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Miñ Kewuac kua meme uña ménñén ic hésa waiyaguc imuac geric bélaña qeriaiguc

iwac muru wininiyec. ³¹ Wininiyu Mosenéñ hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héñ sosolimañ zéma hosuraiguc keñu Miñ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; ³² Ni yanda hécga ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéñ bac yandi yandi wamma zénéña hiriyu efima hémmacac séc qahac wañec. ³³ Wañu Miñ Kewunéñ yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzañ imi baec téréya imuac hénaga usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. ³⁴ Ic embachécna Izipte baeciguc kecgic mematiti wañ énécmigic hémma héñanzua. Wañu ionac zésiaccginanéñ nuruyu nimma hulac énécmimañ zéma mazua. Deguc hana neñ gi Izipte baeciguc méligémba. ³⁵ Imi mia ieneñ Moseac méréneñ gi galeñ zéma gésigési ic kumugéñec imuhuc zéma waimigic. Néñ Anutunéñ ic imi mia ionac galeñ zéma aňgéh titi icgina wammac niñac kua meme uña méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicñimima Mose méliyec. ³⁶ Méliyu ic iminéñ kemma Izipte baeciguc zéma Konduñ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuñ 40 imuac séc meyu héngic onagicma hayec. ³⁷ Wañu Mosenéñ mia Israelac qelihéra yomuhuc énezéyec; Anutugina Miñ Kewu iminéñ dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic mén ni éséc imuhucya meyacmimac. ³⁸ Mose inéñ baec kéra kérésiaiguc azorogic sugcnaiguc yanda hécnina zéma kua meme uña mén Sinai baec boñaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wañu inéñ mia ac kekecyaguc

imi nénécmimanɔ zé meyec. ³⁹ Yandahécnina ienenɔ acya ménda tohoma qéfaccgéma sugcina igucnec elicgéfic ewa qeriginanéɔ Izipte baeciguc lilingéyec. ⁴⁰ Waɔu Aron yomuhuc ézégic; Gi anutuac irecya ménɔ mena iminéɔ walac walac keɔu méndacbiɔ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicɔiyec imi nini ménda ninziɔ. ⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgeɔ burumakao merawa imuac baniaraya mema iwac muru yaɔ qema héfac héimigic. Waɔu méraginanéɔ megic iwawai imuac ségiségi waɔgic. ⁴² Imuhuc waɔgic Anutunéɔ andé unuma wai énécmiyu ienenɔ kurumeɔac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miɔina enenɔ yawuɔ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma yaɔ ménɔ qema lémbaɔ ménɔ onéɔgic me qahac? ⁴³ Ini Molok imuac✧ ocmuɔ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niɔac mesorocgéma megic imi mepési énécmiaɔgic, imuac ni Babilon baec emañgeɔ ini nesi énécmimanɔ.

⁴⁴ Yandahécnina ienenɔ baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecaɔgic. Hali imi Anutunéɔ imuac tanera Mose ézéyec séc megic. ⁴⁵ Waɔu hali imi mia yanda hécninanéɔ bisima keɔkecma kecgic. Waɔu Anutunéɔ kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeɔ yanda hécnina Yesua méra bawaiguc

* **7:42:** Kembaɔa 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. ✧ **7:43:** 2Ki 23:10

kecgic imi eneñ iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galenǵé énécmiyec imuac naléya hayec. ⁴⁶ Wañu Dawidi inéñ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niñ wamma Anutuac amaya memac niñ welerec. ⁴⁷ Wañu i qahac, néñ Solomonnéñ iwac ocmuñ téréya meyec. ⁴⁸ Wañu Eñeña yanda iminéñ amaya amaya ic méranéñ megic imuaru ménda kecañzac. Imuac mia kua meme icnéñ yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumeñ imi nuac ic kewu tatacna, wañu baec imi nuac hena titina. Imuac niñac ini ama dimuhucya hia menémmu? Wañu baec dimuhucyanéñ nuac tac niniñac sécyá hia wammac me? ⁵⁰ Wañu iwawai momac yanda imi mérananéñ ménda mihicñiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béréñgéyec. Eneñ yanda hécgina wañanǵic ésécñec nalé séc Uña Téréya andé qeque wammianzu. ⁵² Némac kua meme ic méñac onac yanda eneñ ménda qehéi wañgic kerec? Ic solaña ménñ hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaña imi mia andé qema qehumugic. ⁵³ Wañu kua meme uña eñeyaoc hama hena ac imi énécmiyec, néñ kileñdac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niñgic qerigina yaru iwac niñ zécgina kizéñgéyc. ⁵⁵ Stefano imi Uña téréyanéñ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeñiguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc nañu hémma ⁵⁶ yomuhuc zéyec; Ninzu, ni kurumeñ añgéyu Icac Naña Anutu méra héiyaiguc nañu hénzua. ⁵⁷ Imuhuc zéyu

ac qewelon yanda qema gezacgina hézigéma momac yanda yacma iwac muru usuñec kemma qéfacgéma ⁵⁸ ama areñ yanda demin seliaguc imuac sénganjeniguc wagicma kemma hocnéñ héigic héipuc ic tosanéñ malekugina hetecgéma sac qeli mén qara Saulo iwac héniaiguc haigic. ⁵⁹ Wañu hocnéñ héima kecgic Stefanonéñ welecma ac yomuhuc zéyec; O! Miñ Kewu Yesu, gi qeri uñana késana. ⁶⁰ Imuhuc zémaguc simin héima kucnec yanda qacma zéyec; Miñ Kewu gi késpedescina ionac qacginu ménda haina enu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac hénarín hazéc mihicñima néngacma kenha wañgic.

¹ Stefano humuyu Saulonéñ qehumugic imuac ewa momac wañec. Wañu nalé imuaru Yesuac hénarín Yerusalem kecgic ieney hazéc yanda mihicñima Yuda zéma Samaria baec séc néngacma kendacgic. Kenjic Yesuac Mélíméli ic enacnec ménda néngacma Yerusalemiguc kecgic. ² Wañu Anutu ee héihéi wammianzu ieney Stefano héisiac yanda wammima téngégic. ³ Saulo inéñ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré wañ énécmima hénarín mebiri énécmima hésa amaiguc onoporec.

Filiponéñ Samaria ama areña areña séc ackuazéc énézéyec.

⁴ Héndéñ énécmimia imi eney baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic. ⁵ Imuhuc wañgic Filiponéñ Samaria ama areña yandaiguc

híngacma Kristoac héniaya zéau énécmiyec. ⁶ Wañu Filiponéj kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tuñ yanda ieneñ ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéj zéyu kuwic biria sasalanéj ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qewelonñ yanda qema éréjic. Wañu puriñ zéma hénia méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. ⁸ Wañu ama areña yanda imuaru ségiséji kuney yanda hicñiyec.

Séwi galenñ ic Simonnéj Uña Téréya boñ memañ zé wañec.

⁹ Wañu ama areña yanda imuaru séwi galenñ ménñ kerec. Iwac qara imi Simon. Inéj kuwi kuhanéj ai ikora meyu Samaria ic embac ieneñ hémma welicgéjic eñeya niñac ic kuney zéamuma kecañec. ¹⁰ Wañu eñeña mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kuney yanda késakeczac zéañjic. ¹¹ Wañu nalé horua yanda gété manira ai iminéñ ewagina mesoho énécmiyu méndac mianñjic. ¹² Wañu Filiponéj Anutuac héngalenñ ama areña yanda zéma Yesu Kristoac qac buña zéau énécmiyu ninzénjégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³ Imuhuc wañu Simon imuhucnec ackuazéc ninzénjéyu doku naecmiyu Filipino méndacmiyu Filiponéj séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgéyec.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ieneñ imi Samaria ic tuñ ieneñ Anutuac ackuazéc késaniñ wañjic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic keñoc.

15-16 (Waṅu imuaru hénarorij imi hakecma ménac mén Uṅa téréyanén ménda mayecnec, ierenḡ Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niṅ ierenḡ mekemma Uṅa téréyaguc wammu niṅac zéweleroc. ¹⁷ Waṅu Yesuac méliméli ic éréhéc ierenḡ méragira orucginaiguc haiyic Uṅa Téréya megic. ¹⁸ Simon imi Yesuac méliméli ic ierenḡ méragira orucginaiguc haiyic Uṅa Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec. ¹⁹ Érécmima yomuhuc érézéyec; Kuc buṅa imuhucya ni momacnec néṅic ic embac ménac mén orucginaiguc mérana haiwa Uṅa téréyaguc wammac. ²⁰ Imuhuc zéyu Peteronén yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese imi soukiwanén boṅa hia memaṅac zéma ninzaṅ, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc. ²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiṅa qahac. Imuac hénac ac yominén guac iwawai me ai buṅaga ménda wammac. ²² Qeri biricga imi melemma Miṅ Kewu welec mina qerigaiguc niniṅ imuhucya késakeczanḡ imuac késpedesga waigémmac gezanḡ. ²³ Gémba biriawac houhouyanén qeriga sécgéyu késpedesganén pipigemma hezac. ²⁴ Zéyu Simonén melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niṅ wamma Miṅ Kewu welecmyic iwawai zézaoc imi nuaru ménḡ ménda hicṅi némmac.

²⁵ Waṅu Yesuac Méliméli ic ierenḡ Miṅ Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buṅa suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem liliṅéma keṅoc.

Filiponéh Ediopia ic méné Yesuac hénac ac ézéyec.

²⁶ Miñ Kewuac kua meme uñanéñ Filipo yomuhuc ézéyec; Gi yacma emañgenñ baec wañgoña Saut iguc hiñgacma hénac méné Yerusalemnec hénima Gaza amaiguc hiñgaczac imuaru kembésémañ. Wañu hénac imi baec kéra kérésiaiguc heyec. ²⁷ Imuhuc zéyu Filiponéh yacma keñu Etiopia héñgaleñ ama areña yandawac Embac garata Kandake iwac welenñ qeque icnéñ Yerusalemiguc Anutu mepésimañ zé eñec igucnec mayec. Wañu ic imi héñgaleñ ama areña yanda imuac sou kiwa moczoñ galeñgémac niñac kuc yanda hemiyec. ²⁸ Wañu inéñ liliñgéma eñeya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹ Wañu Uña téréyanéñ Filipo yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. ³⁰ Zéyu Filiponéh usuñnec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloñu nimma qesimiyec; Ac olonzañ imuac hénia ninzañ? ³¹ Wañu inéñ zéyec; Méñnéñ hénia ménda meyu nimma dimuhuc niñasarimañ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niñ Filipo héihéré miyec. ³² Embac kewuac welenñ qeque iminéñ ac kiwi oloñec imi yomuhuc; Rama merawa méné qehéric wammu niñ héréma keñanzu ésécnec hérémigic keñec. Wañu rama méné zucya héric héric ic méñac wésiaiguc hétéñ qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya méné ménda añgéyec. ³³ Wañu mamaya wañu didiñanec ménda zéteccgé migic. Wañu baec igucnec kekecyac wagicgic qahac wañec imuac méréneñ iwac qelihéraguc wammac

hia zéwacnec?

³⁴ Wañu garatawac welen qe qe icnén melemma Filipo ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tiliñ tiliñ icnén mérac niñ imuhuc zézac, eneya niñac me ic mén niñac? ³⁵ Qesiyu Filiponén kuaya aṅgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec. ³⁶ Wañu hénia keñkecma doku ménjiguc kereñic garatawac welen qe qe icnén zéyec; Doku you hezac imuac némacnén ziki néñu doku ménda naec némbésémañ? ³⁷ (Ménda hezac.) ³⁸ Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic nañu Filipo zéma garatawac welen qe qe ic ieren ekawu dokuiguc mekeñic Filiponén doku naecmiyec. ³⁹ Wañu doku igucnec éréyc Miñ Kewuac Uñanén Filipo wagicma keñu welen qe qe ic iminén i muñguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keñec. ⁴⁰ Wañu Filipo inén Azoto* tauniguc wininima lelecgéma ama areña kuneñ kuneñ séc séc buña suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

9

Miñ Kewunén Sauloac hicñimiyec.

¹ Saulo imi Miñ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi wañ énécmimacac niñ qeria geriwaguc wañu wéséséya héiyu érémanec nañu hofac oo ic eneña iwac muru keñec. ² Kemma ménñén mén hénia qelia imi méndacma keczuiguc mihicñi énécmima ic me embac moczoñ méragina dérécgéma Yerusalem

* **8:40:** Qara mén; Asidot. † **8:40:** Ama areña yanda mén zéic alayaguc.

éréman̄ zé Damasiko ama aren̄a yanda imuac
 tocgotogo ama séc ken̄ken̄awac oaec kiwi
 niñac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu
 mema ken̄kecma Damasiko ama aren̄a yanda
 hosuraiguc ken̄ec. Nalé imuhucgen̄ kurumen̄
 igucnec asac mararan̄ méñnéñ élanzan̄nec mama
 qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc
 tendiñgéma maqeyu hema ac ewa mén̄ yomuhuc
 zéyu niñec; Saulo, Saulo, gi némac niñac nunesi
 wannéma kecanzan̄? ⁵ Zéyu Saulonéñ qesimima
 zéyec; Miñ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu
 gen̄ qenesi wammima kecanzan̄ imi mia. ⁶ Gi
 yacma ama aren̄a yandaiguc kerenna, imuaru
 némac ai kilen̄ mewéséman̄ imuac ara gézéyu
 nimbéséman̄. ⁷ Zéyu ic i guc ken̄gic ienen̄ hétén̄
 imi niñgic, néñ ic mén̄ ménda héngic imuac
 niñ acgina qahac nan̄gic. ⁸ Wan̄u Saulonéñ
 baec igucnec yacma kiwa himanec nan̄ec, néñ
 iwawai mén̄ hémmacac séc qahac wan̄u ichéra
 ienen̄ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama
 aren̄a yandaiguc kereñgic. ⁹ Wan̄u ai meme
 haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku
 mén̄ ménda neyec.

Ananianéñ Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama aren̄a yandaiguc Yesuac ai
 ic mén̄ kerec. Qara imi Anania. Wan̄u Miñ
 Kewunéñ tilin̄ tilin̄iguc hicñimima ézéyec; Ana-
 nia! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miñ Kewu.
¹¹ Zéyu Miñ Kewunéñ ézéyec; Ninzan̄, ic méñnéñ
 welecma taczac, imuac niñ gi yacma hén̄a qara
 Hén̄a Dindiña imuaru kemma Yudawac amaiguc
 emma ic mén̄ qara Saulo, Taso ama aren̄a yanda

igucnec iwac hocma mihicjiwésémaŋ. ¹² Inéŋ irec ménŋ tilinŋ tilinŋiguc hicŋimiyu ic ménŋ qara Ananianéŋ eŋeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muŋguc kic hihiyaguc waŋec imi hénzac. ¹³ Zéyu Ananianéŋ melemma zéyec; Miŋ Kewu, ic embac sasalanéŋ iwac niŋ zéma Yerusalemiguc guac hénariniŋ hécgá haka biria hatac dahec waŋ énécmiyec imuac suruc zégic niŋanŋua. ¹⁴ Waŋu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziŋ nini moczoŋ méranina dérécgé nénécmimac niŋac hofac oo eŋeŋagina iwac murunec kuc buŋa imi mema hayec. ¹⁵ Imuhuc zéyec, néŋ Miŋ Kewunéŋ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israaelac nambérac héra ionac muru nuac qac buŋana wagicma kemmacac niŋ késawa ic imi nuac ai ic wanŋac. ¹⁶ Qac buŋanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicjimac imi ézéwa hémmac. ¹⁷ Waŋu Ananianéŋ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muŋguc kic hihi wamma Uŋa Téréya sécgégéŋu kecbésémaŋ niŋac Miŋ Kewu Yesu hénaiŋiguc hicŋigéŋec inéŋ mia méli néŋu hazua. ¹⁸ Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéŋ taima mayu kicya muŋguc hima hémma yacma naŋu doku naecmiyec. ¹⁹ Waŋu nene nema kuhaguc waŋec. Inéŋ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areŋa yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéŋ hénima buŋa suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

²⁰ Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naña keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹ Énézéyu ninjic imi eneñ moczoñ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacañgic ini mebiri énécmiañec imi qahac me? Wañu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmanñ zé hayec. ²² Wañu Saulo inéñ muñguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téngén wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areña yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu ninjic sicsaoc wañec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala keñu Yuda ic eneñ Saulo qewiñ zéma zéeminiñ wañgic. ²⁴ Wañu ac saña hazéra imi Saulo gezawanéñ niñec. Wañu ieneñ Saulo qehumuwiñ zé sinji kaiwe séc nagu yanda séc awima nañgic. ²⁵ Imuhuc wañgic iwac tohotoho ichéra ieneñ sinjiyaiguc nenñeñguc Saulo tima hésanéñ nenñeñ qatéma deminñ yanda andia luhuc memeac ki-fañguc nañgégic hiñgacma néngarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niñ batucgé énécmiyec, néñ ieneñ moczoñ Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzénngégic imuac iwac zénéngina hiriyec. ²⁷ Wañu Banabanéñ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéñ henaiguc Miñ Kewu dimuhuc héñu Miñ Kewunéñ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areña yandaiguc inéñ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc wañ énécmiyec. ²⁸ Wañu inéñ iniguc momacnec kecma Yerusalem eneñ mama

wamma Miñ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec. ²⁹ Wañu Yuda ic tosara Girik ac zéañgic iniguc ac wañgic acginanéñ eñeñ mama wañec. Wañu ic ieneñ Paulo qewiñ zé wañgic. ³⁰ Wañu ai momachéra ieneñ nimma Kaisarea ama areña yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiñgacma kemma méligic Taso ama areña yandaiguc keñec.

³¹ Imuac niñ Yesuac hénəoriñ Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanañ seli mihicñi énécmimia wañu Miñ Kewuac ehéihéi wammima Uña Téréyanéñ ewa qeriginaguc dongé énécmiyu zañgégina saima keñec.

Peteronéñ ic méñ mehiaruyec.

³² Peteronéñ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénəoriñ Lida ama areña yandaiguc kecgic ionac muru keñec. ³³ Wañu imuaru ic méñ mihicñiyec, qara imi Ainea, inéñ puriñ wamma hehe tat-aciguc hema keru yawuñ 8 wañec. ³⁴ Wañu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéñ mehiaru génzac imuac niñ yacma hehe tat-acga imi genəaoc mindiñina zéyu nalé imuarunec yarec. ³⁵ Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéñ i hémma ewagina melemma Miñ Kewuac hagic.

Peteronéñ Tabita humuc igucnec meqeliyec.

³⁶ Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac méñ kerec, qara imi Tabita, neñañ aciguc Noniñ, wañu inéñ ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmianec. ³⁷ Wañu

nalé imuhucgeŋ Tabita i hafi hicŋimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸ Lida ama areŋa yanda imi Yope ama areŋa yanda hosuru tarec. Waŋu Yesuac ai ic embac ieneŋ Peteronéŋ imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic iereŋ kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niŋ qesimiyoc. ³⁹ Zéyic Peteronéŋ yacma iriguc momacnec keŋgic. Kemma kendacgic iereŋ ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru i wagiric eŋgic. Eŋgic embac malé sasala ieneŋ ic iwac maréŋaiguc namma siacma zari maleku Tabitanéŋ iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héŋec. ⁴⁰ Waŋu Peteronéŋ énézéyu hiŋgacdacgic simiŋ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹ Taru Peteronéŋ mériaiguc késama héréyu yacma naŋec. Naŋu Yesuac hénaořiŋ zéma embac malé unuruyu eŋgic Tabita qelizac imi énézéyu héŋgic. ⁴² Waŋu Yope ama areŋa yanda imuac miŋjina ieneŋ haka imi zésaigic nimma sasala ieneŋ Miŋ Kewu ninzénégic. ⁴³ Waŋu Peteronéŋ Yopeiguc ic mén qara Simon yaŋ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uŋa ménéŋ Konelio hicŋimiyec.

¹ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc ic mén kerec, qara Konelio. Inéŋ yaré ic 100 ionac galeŋ kerec. Waŋu inéŋ tuŋ mén Italia yaré ic tuŋa zéaŋgic imuacnec. ² Waŋu inéŋ eŋeya

ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usungina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric waŋ énécmima haleŋ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecaŋgic. ³ Kaiwe ménj maria 3 kilok imuaru inéŋ héŋu Anutuac kua meme uŋa ménénj tilinŋ tilinŋiguc hicŋimima Konelio, zéma qarec. ⁴ Waŋu inéŋ héŋsosolima zénéŋa hiriyu zéyec; Miŋ Kewu, hénia némac niŋ? Zéyu zéyec; Haleŋga ic embac maqeqeya ionac haianzaŋ imi zéma zéwelecga iminéŋ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgénzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama areŋa yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic ménj qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi waŋ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac waŋanzaŋ. Waŋu ama imi kondunŋ giŋgiŋaiguc taczac. ⁷ Kua meme uŋanéŋ ac imuhuc ézéma keŋu welenŋ qeqe ic éréhéc zéma yaré ic sugina igucnec ménj Konelio eŋeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzaŋ i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi waŋ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu keŋgic.

Miŋ Kewunéŋ Petero tilinŋ tilinŋiguc ézéyu héŋec.

⁹ Ama siŋima gianjiyu kaiweya ménj keŋkecma gau komoc waŋu ienenŋ keŋkecma ama imuac hosuraiguc kereŋgic. Waŋu nalé imuaru Peteronéŋ zéwelec wammaŋ zé ama qacyaiguc eŋec. ¹⁰ Waŋu inéŋ yaka niŋ humuma nene nemaŋ zé wamma énézéyu otocgo wamma nec kecgic Uŋanéŋ qéléléŋgé miyec. ¹¹ Miyu héŋu kurumenŋ aŋgéyu gésé ménj maleku ésécnec

waŋgoŋa kemboŋ qahac imi zikima naŋgégic baec qahaiguc mayu héŋec. ¹² Héŋu qerai-
aiguc yaŋ hénagina kemboŋ qahac hénia hénia
zéma gisic zinaŋgoc, zini mokoleŋ, zéma nei
hénia hénia heyec. ¹³ Waŋu ac méŋ yomuhuc
mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Waŋu
Peteronéŋ zéyec; Miŋ Kewu, qahac téŋgéŋ! Ni
ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria
méndagucnec neanzua. ¹⁵ Zéyu ac méŋ yomuhuc
hicŋiyu hatac éréhéc waŋec; Iwawai Anutunéŋ
zézuaczac imuac geŋ qakolayaguc ménda zéna.
¹⁶ Haka imi muŋguc hicŋiyu hatac haréwéc waŋu
imuacnec gésé imi hérégic kuruméniguc eŋec.

¹⁷ Waŋu Petero iwawai héŋec imuac hénia
imi dimuhuc zéma eŋeya ewayanéŋ nimma niŋ
éréhéc waŋec. Waŋu ic tosara Konelionéŋ méli
énécmiyec ieneŋ naguyaiguc namma Simonac
ama niŋac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc
zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac
me? ¹⁹ Waŋu Petero i iwawai héŋec imuac hénia
niŋ areŋgémanec keru Uŋa téréyanéŋ yomuhuc
ézéyec; Ninzaŋ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu.
²⁰ I ini neŋ méli énécmiwa hazu. Imuac gi
yacma hiŋgacma ewa éréhéc ménda wamma
iniŋguc kembésémaŋ. ²¹ Zéyu Peteronéŋ ionac
muru hiŋgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi
mia. Hénia némac niŋ you hazu? ²² Zéyu zégic,
Yaré ic 100 ionac galeŋgina Konelionéŋ ic solaña
kecma Anutu ee héihéi wammianu Yuda ic ieneŋ
ee héihéi wammianzu. Kua meme uŋa téréya
méŋnéŋ gi iwac amaiguc héihéré gémma guac
murunec ac nimmac niŋ ézéyec. ²³ Imuhuc zéyu

Peteronéj onagiru ama tacyac waŋaŋec imuaru emma hegic ama gianjiyu yacma iniguc keŋgic. Waŋu Yope amaiguc ninzén ninzén dacmuna tosara ienenj acguc i guc momacnec keŋgic.

*Peteronéj ic enia Konelioac
amaiguc keŋec.*

²⁴ Ienenj hénaiiguc siŋi ménj hema keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kereŋgic. Waŋu Konelionéj sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic. ²⁵ Peteronéj amaiguc eŋu Konelionéj iwac muru hama iwac hénayaiguc mama siggéma mepésimiyec. ²⁶ Mepésimiyu Peteronéj mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic keczua. ²⁷ Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic. ²⁸ Waŋu inéj ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic ménénj ic enia ménj ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Waŋu Anutunéj ic ménjac ménj qakola me zapi qeqeya ménda zémaŋac zé nézéyec. ²⁹ Imuac niŋ héihéré néngic acna waima hazua. Waŋu qesiénécmiwa, ini hénia némac niŋ héihéré nénzu? ³⁰ Zéyu Konelionéj yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicŋiyuguc bec ai meme kembon qahac tecgézac. Maria yomuhucgeŋ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecba ic ménj malekuya lalacnéj kic ségéranaiguc wininima naŋec. ³¹ Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecga zéma halenŋa ic embac maqeqeya ionac haianzaŋ iminénj Anutuaru

haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgénzac.
³² Waŋu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmína kemma ic ménj qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yaŋ séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac waŋanzac. Waŋu ama imi konduŋ giŋgiŋaiguc taczac. ³³ Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazan imi hiabia! Nini moczoŋ youmi Miŋ Kewunéŋ ac gézéyec imi moczoŋ nimbiŋ niŋac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziŋ.

Peteronéŋ Konelioac héna géséhéra ackuazéc énézéyec.

³⁴ Zéyu Peteronéŋ kuaya auma énézéyec; Deguc ni héla ménj niŋasarizua. Anutunéŋ ic neŋaŋ séwinina igucgeŋ ménda ninicma nénépésianzac. ³⁵ Ic embac baera baera keczu sugina igucnec ménénéŋ ménj Anutu ee héihéi wammima haihaka solanŋa waŋanzu imi hia énépésimacac séha wanzu. ³⁶ Anutunéŋ luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Waŋu Yesu iminéŋ iwawai momac yandawac Miŋ Kewu wanzac. ³⁷ Yohanenéŋ doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicŋiyec imi ini ninzu. ³⁸ Anutunéŋ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec i Uŋa Téréya zéma kuc buŋa imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niŋ inéŋ lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uŋa birianéŋ helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. ³⁹ Nini imi inéŋ Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka waŋec imi

moczon kicninanéh hémma héipuc wanziñ. I imi ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec. ⁴⁰ Wañu ai meme haréwéc wañu Anutunéh meqeliyu wininiyu héñiñ. ⁴¹ Wañu ic embac moczon yanda ionaru qahac, néñ humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambiñ zé Anutunéh becnec gési nénécmiyu i guc nene doku neyiñ nonac muru sac wininiyec. ⁴² Anutunéh ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zétecgé nénécmimacac niñ ic mén ku-muyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéc zéau énécmiwiñ niñac Yesunéh nénézéyec. ⁴³ Wañu Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzéhémú moczon iwac qara niñac késpedesigina zuac énécmimac.

Uña Téréyanéh ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéh ac imuhuc zémanec nañu Uña Téréyanéh ic embac moczon ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵ (45a) Mayu ninzéh ninzéh ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc keñgic ieneñ Anutunéh ic enia ionac Uña Téréya qocgé énécmiyu ⁴⁶ eñañ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma (45b) kilen yanda aurigic. ⁴⁷ Wañu Peteronéh zéyec; Neñañ meyiñ ésécnec ic youmi ieneñ Uña Téréya mezu imuac mérénehñ doku ménda naec énécmiwiñ niñac neuñ héinénc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronéh Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niñac énézéyec. Wañu ic embac ieneñ ai meme tosara mén iniguc tacyac wammu niñac Petero welecmigic.

11

Peteronéj ai meyec imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézéyec.

¹ Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzén ninzén dacmuna Yuda baec séc kecgic ienen ic enia ienen Anutuac ackuazéc angén tigic imuac suruc niñgic. ² Imuac Peteronéj Yerusalem lilingéma enju séwi tasé hericheric ginaguc ienen Petero mematiti wammigic. ³ Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac niñac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nene? ⁴ Zégic Peteronéj arengéma yomuhuc zéasari énécmiyec; ⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelecma kecba Anutunéj tilinñgic nézéyu yomuhuc héñi; Gésé méñ maleku yanda ésécnec kitiwa kembon qahac imuaru zikima kurumén igucnec nanngégic ségéranaiguc mayec. ⁶ Mayu qeriaiguc héñ sosoliwa baec yan hénagina kembon qahacginaguc hénia hénia zéma hasén yan zéma gisic zinangoc, zini mokolen zéma sawawac nei hegic iniri. ⁷ Inicma ewa méñ nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. ⁸ Zéyu neñ zéyi, Miñ Kewu, qahac téngén! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya méñ kuanaiguc méndagucnec haiwa hiñgarec. ⁹ Imuhuc zéwa kurumén igucnec ewa méñ yomuhuc melenju hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunéj zézuaczac imuac geñ iwawai zapi qeqeya ménda zéna. ¹⁰ Iwawai imi hicñiyu hatac haréwéc wanuguc imuacnec iwawai imi moczon hérégic kuruméniguc enec. ¹¹ Wanu nalé sosola qahac ic haréwécnéñ ama hema

kecañi imuaru hama naguyaiguc nañgic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areña yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic. ¹² Hagic Uña Téréyanéñ yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neñawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc eñiñ. ¹³ Enni inéñ haka dimuhuc hicñimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uña méññéñ nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyu niñi; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méñ qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴ Inéñ hama ackuazéc énézéyu ackuazéc iminéñ gi zéma hena géséhécga moczoñ kápésicgina igucnec añgéñgina timac. ¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Uña Téréya neñañ muru mayec imuhucyanéñ ionac muru mayec. ¹⁶ Mayu hémma Miñ Kewunéñ ac yomuhuc zéyec imi niñ qeliyi; Yohanenéñ dokunéñ naec énécmiyec, néñ ini mia Uña Téréyanéñ naec énécmimac. ¹⁷ Anutunéñ neñañ Miñ Kewu Yesu Kristo ninzéhégéyiñ nalé imuaru sese nénécmiyec. Wañu inéñ sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéñ némaciguc Anutu neuñ hémiwinec. ¹⁸ Imuhuc zéyu ieneñ ac imi nimma ac hétéñgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri melen melenac buña énécmiyec.

Antiokia ama areña yandaiguc Yesuac hénariniñ hicñiyec.

19 Stefano niḡac ununesi hicḡiyu ic embac tosara ieneḡ héndéḡ héndéḡ amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néḡ Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic. 20 Waḡu sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéḡ Antiokia ama areḡa yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miḡ Kewu Yesuac buḡa suruc hiabia énézégic. 21 Waḡu Miḡ Kewuac mérayanéḡ iniguc heyu ic embac sasalanéḡ ninzégéma Miḡ Kewuac muru liliḡéma hagic. 22 Waḡu Yerusalemiguc hénaroiḡ kecḡic ieneḡ imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areḡa yanda imuaru keḡec. 23 Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi waḡec. Waḡu ewa siḡgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niḡac ic embac moczoḡ acnéḡ meseli énécmiyec. 24 Banaba imi ic hiabia, waḡu Uḡa Téréya zéma ninzég ninzég yanda sécgémima heyec. Imuac niḡac ic embac tuḡ yandanéḡ Miḡ Kewuac muru toroqegic. 25 Waḡu Banabanéḡ Saulo mihiḡimaḡ zé Taso ama areḡa yandaiguc keḡec. 26 Kemma mihiḡima wagiru Antiokia ama areḡa yandaiguc hayoc. Hama yawuḡ momacḡuc ekawu kecma Yesuac hénaroiḡ mihiḡi énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyic Antiokia ama areḡa yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénaroiḡ ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénaroiḡ Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keḡec.

27 Nalé imuaru Anutuac tiliḡ tiliḡ ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama areḡa yandaiguc

hagic. ²⁸ Wañu ionarunec méné qara Agabonéñ Uña Téréyanéñ tilingémiyu baec séc béti yanda hicñimac niñ andiawac ara énézéyec. Wañu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicñiyec. ²⁹ Hicñiyu Yesuac hénarini ieneni kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulangiéma Yuda baeciguc ninzén ninzénac dacmuna hécgina kecgic ionaru halengiina haigic kemmac niñ zétecgégic. ³⁰ Zétecgégic imuhucyanec halen imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzén ninzénac dacmuna hécgina ionac muru haigic keñec.

12

Herodenéñ Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenéñ hénarini tosara ununesi énécmimanéñ zé méra meyacma énézéyec. ² Inéñ Yohaneac dara Yakobo késama sounéñ héiyu humuyec. ³ Imuhuc wañu Yuda ic ieneni haka imuac ségiségi wañgic inictégicma Petero acguc késamanéñ zé wañec. (Wañu haka imi saméñ yisya qahac imuac kendonjiguc hicñiyec.) ⁴ Wañu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjic tégéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nañu ara zétecgémacac niñ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tunhéra 4 méndéñ amuma galengiému niñac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galengiégic heyu hénarini ieneni iwac niñ wamma ewa qerigina hélacnéñ Anutu welecmigic.

Kua meme uña méñnéñ Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenéj i wagicma hamuac niñec imuac naléya imi ama gianjiyu ducñimac. Wañu ménda gianjiyunec siñi imuaru Petero señ hésa éréhécnéj qatégic téngiñ ic éréhéc iorac sucgiraiguc gauya hekerec. Keru galenñ meme ic tosara nagu sénganñeniguc galenñ mema nanñic.

⁷ Wañu héngic Miñ Kewuac kua meme uña méñnéj wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararañ méñnéj asariyec. Wañu kua meme uñanéj Petero maréñaiñic qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec señ hésanéj loloma madarec.

⁸ Wañu kua meme uñanéj ézéyec; Rikuñga zikima héna usuga héina hiñgaru. Imuhuc zéyu inéj imuhuc wañec. Wañu kua meme uñanéj muñguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hiñgaruguc méndac némma hana.

⁹ Zéyu Peteronéj méndacmima keñec. Wañu kua meme uñanéj iwawai hélacnec wammiyec, néj ménda niñasarima gau hénzua imuhuc zéma niñec.

¹⁰ Wañu ierenñ galenñ meme ic nagu sénganñeniguc nanñoc imi walac nanaña zéma andu nanaña orogicma keremma deminñ yandawac aiñ naguya ama areña yanda wésiaiguc nanaña imuaru hayoc. Hayic nagu imi eñeyaocnec añgé érécmiyu mama héna yandaiguc keñoc. Keñic kua meme uña iminéj élanzañnec waimima eñec.

¹¹ Eñu Peteronéj nininña béréñgéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téngéñ. Miñ Kewunéj kua meme uñaya mélima Herodeac méria zéma ai areñ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac.

¹² Imuhuc niñtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac neñgocya Mariawac amaiguc keñec. Wañu imuaru ic embac sasalanéñ tocgéma zéwelec wamma tacgic. ¹³ Kemma Peteronéñ naguguc qeyu welenj qeçe embac ménj qara Rodenéñ ewaya nimmanj zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewaya niñasariyec. Wañu ségiségi yandanéñ ewa soho wammiyu nagu ménda auma eñ usuñec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ienenj nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Wañu inéñ imuhuc seli qema zémanec nanju ienenj zégic; Imi iwac kua meme uñaya gezanj. ¹⁶ Wañu Peteronéñ nagu imi qemanec nanju ienenj nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Wañu acgina qaimac niñ méranéñ séséc wañ énécmima Miñ Kewunéñ hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc wañ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzénj ninzénjac dac munahéra énézémuac niñ énézéma ama imi waima baec ménjiguc keñec.

Miñ Kewunéñ Herode bakia melenj miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianjiyu yaré ic ienenj Petero hocma iwawai dimuhuc hicñimizac imi ménda niñasarima qewelonj yanda wañgic. ¹⁹ Wañu Herodenéñ hocma ménda mihicñima awiawi ichéra zéqesi wañ énécmimaguc humuciguc onopocmu niñac énézéyec. Wañu Herodenéñ Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiñgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéñ Tiro zéma Sidon ama miñina hazéc yanda wañ énécmiyec. Wañu ama imuac

miñina ieneñ nene yaka ic kewu iwac murunec hicñianzac imi mema kecañgic imuac niñ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindiñima welen qemianec i mebélacgé mima luae niñac welec migic. ²¹ Wañu Herodenéñ nalé meyec imi ducñiyu ic kewuac maleku héima tatac edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézýec. ²² Ic momac yanda ieneñ hériañ haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néñ Anutuac ewaya. ²³ Wañu Herodenéñ mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda melenñ eñec, imuac niñ Miñ Kewuac kua meme uñanéñ qeyu nanecnéñ kigic nalé sosola qahac humuma qahac wañec.

²⁴ Wañu Anutuac ackuazécnéñ muñguc yanda yandi saima keñec. ²⁵ Wañu Banaba zéma Saulo iereñ Yerusalemiguc haleñ énécmimiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusaleme waima liliñgéma keñgic.

13

Buñ zéauau ai niñac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénaoriñ sugginaiguc Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma qerawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara ménñ Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Wañu kaiwe méniguc nene zikima zéwelec wamma Miñ Kewu mepésima kecgic Uña Téréyanéñ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri

ai tosara memaoc niŋ ururuyi imuac niŋ iri ai imuac gésiéércmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaguc méragina qacgiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uŋa Téréyanéŋ méli érécmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keŋoc. ⁵ Kemma Salami ama areŋa yandaiguc haréma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc Anutuac ackuazéc énézéyoc. Waŋu Yohanenéŋ iriguc kecma méra érécmiyec. ⁶ Konduŋ baec komoc komoc sugginaiguc qerirma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeŋ Bayesu mihicŋigic. Waŋu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Waŋu inéŋ Baec galeŋ méŋ Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéŋ niniŋaguc. Waŋu inéŋ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuazéc nimmaŋ zé waŋec. ⁸ Waŋu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeŋ.) inéŋ hazéc waŋ énécmima baec galeŋ imi ninzéŋ ninzéŋ andé qema kemmac niŋ seliseli wamma ézéyec. ⁹ Waŋu Saulo qara méŋ Paulo inéŋ Uŋa Téréyanéŋ qeria sécgémiyu Elima imi hén sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uŋa biriawac merac, iwawai dindiŋa moczoŋ yanda imuac hazécya. Ikoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miŋ Kewuac hén dindiŋa imi meqariŋ géanzaŋ. Haka biria imi ménda waiwésémaŋ me? ¹¹ Imuac degucguc Miŋ Kewuac mérianéŋ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeŋ gi kaiwe ménda hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma siŋi yandanéŋ hoturumiyu

mérayanéh mezan qezan wamma kenha wamma méraya mema méra mimuac niñ wañec. ¹² Wañu baec galeñ néñ iwawai hicñiyec imi hémma ninzénégéyec. Wañu Miñ Kewunéh imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonéh Pisidia Antiokia ama areña yandaiguc Yuda ic buña suruc hiabia énézéyec.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec kenha wañgic ienen Pafó ama areña waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kereñgic. Wañu baec imuaru Yohanenéh wai énécmima Yerusalem amaiguc liliñgéma keñec. ¹⁴ Keñu ienen Perege ama igucnec keñkecma Pisidia baec Antiokia ama areña yandaiguc kemma kecgic Sabata ducñiyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵ Wañu ienen Moseac hénia ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téréya imi oloñgic ama imuac galeñhéra ienen ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc mén nimma kecziuguc zégic niñni. ¹⁶ Wañu Paulonéh yacma méranéh séséc wamma yomuhuc énézéyec;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niñgic. ¹⁷ Israel ic neñañ Anutunéh esañambéc hécnina gési énécmiyec. Ienen Izipte baeciguc ic kian kecgic, néñ Anutunéh eegina héima kuha yandanéh on-agicma hayec. ¹⁸ Zélén baeciguc yawuñ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatéh wañ énécmima kecañec. ¹⁹ Wañu Kanaan baeciguc kisic areñ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi

onac buña zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Moczon toroqema zéwa yawuñ 450 séc ic kian kecgic.) Imi tecgéyu zémindiñ mindiñi ic énécmiyu keñ kecma Anutuac tilinñ tilinñ ic Samuelac naléya hayec. ²¹ Wañu ic kewu niñac welecgic Anutunéñ Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naña Saulo énécmiyu inéñ yawuñ 40 imuac séc galeñgé énécmiyec. ²² Wañu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naña Dawidi mihicñiwa ewana kunenñ yanda hemizac. Inéñ mia ewa siña tohoma iwawai moczonñ meselimac. ²³ Wañu Anutunéñ ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neñañaru angéñ titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Wañu Yesunéñ sucninaiguc hicñi asarimacac niñ walac Yohanenéñ ewa melenñac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵ Yohane i héna zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac, néñ andénaiguc hama keczac iminéñ imi mia wanzac. Nidac imuhucyanéñ héna usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niñgic; Angéñ titiac gezac qézéñ ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galeñ hécgina enenñ Yesu zéma Anutuac tilinñ tilinñ ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloñ niñanzu imuac hénia imi ménda niñasarigic. Hénia imuac niñac Yesuac zéma késpedesiraguc zétecgégic Anutuac tilinñ tilinñ ic ionac ackuazéc imi hélaguc wañec. ²⁸ Ienenñ késpedesira

humucac sécyá ménda mihicɲigic, néɲ tinduc qehumumac niɲac Pilato welecmigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niɲ ogic hezac imi moczoɲ wammidacɲic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifaɲaiguc haigic. ³⁰ Waɲu Anutunéɲ humumia sugina igucnec i meqeliyec. ³¹ Meqeliyu inéɲ ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keɲɲic ionac muru ai meme sasala hicɲi énécmiyec. Hicɲi énécmiyu ienenéɲ ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³² Nini acɲuc zikiziki ac esaɲambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmiziɲ. ³³ Imi mia Anutunéɲ Yesu meyaru sisipac ac iminéɲ qelihécgina neɲaɲaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Naɲna. Neɲ degucmi mihicɲigéɲi. ³⁴ Waɲu Anutunéɲ Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muɲɲuc ménda houmacac niɲ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimaɲ. ³⁵ Imuac Legic lépaya ménɲiguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac. ³⁶ Waɲu Dawidinéɲ naléyaiguc Anutuac ewa siɲ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esaɲambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Waɲu ménɲ Anutunéɲ meqeliyec iminéɲ ménda houyec. ³⁸ Imuac niɲac iwac murunec kápésic waiwaiac buɲ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niɲasarimu. ³⁹ Moseac héna acnéɲ kápésic momac yanda imuarunec ménda mesolaɲi énécmiyec. Waɲu Yesuac niɲ wamma ninzéhéɲɲic séc yéwéria moczoɲ yanda

igucnec metecgé énécmima késpedescina qahac zéénécmimac. ⁴⁰ Imuac niŋ Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ionac ackuazéc zéráguc yomuhucyanéŋ onaru héláguc ménda wammacac niŋ galeŋ memu. ⁴¹ Ni onac naléginaiguc iwawai méŋ memaŋ. Waŋu iwawai imi hémma énézégic ninzénégémuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini héŋqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamaneŋ naŋu ic eneŋ Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³ Waŋu hénariniŋ imi héndéŋ amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénaiŋuc toroqegic ieneŋ sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niŋ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Waŋu Sabata muŋguc ducŋiyu ama imuac miŋina moczoŋ yanda Anutuac ackuazéc imi nimbiŋ zéma hadacgic. ⁴⁵ Hagic Yuda ic ieneŋ inicgic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébiri migic. ⁴⁶ Imuhuc waŋgic Paulo zéma Banaba ieneŋ kicginaiguc zénéŋgira ménda hiriyu yomuhuc énézényoc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézényawac hezac, néŋ eŋaoc niŋgic ini kekec hémbénaŋa imuac buŋa wammucac séc qahac waŋu waizu. Imuac niŋ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zénércmiyec; Neŋ baec tetecgia séc ic embac ionac aŋgéŋ titi niŋac iri ic enia ionac asacmararaŋ kumu érécmizua. ⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ieneŋ moczoŋ ac imi

nimma ségiségi wamma Miñ Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Wañu kekec tetcgia qahac imuac buña wammu niñ gési énécmiyec séc ninzégégic. ⁴⁹ Wañu Miñ Kewuac ackuazécnéñ baec imuhucgenj saima keñec. ⁵⁰ Wañu Yuda ic ienenj Paulo zéma Banaba urunesi wañ érécmimu niñac embac eñeñagina tosara Anutu ee héihéi wammiañgic ini zéma ama imuac ic kunenj ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keñoc. ⁵¹ Kemma ic ierenj hémma hénia niñ asarimu niñ sésécya wamma hénia titigiraiguc seitotoña qeyic mayuguc Ikonion ama areña yandaiguc keñoc. ⁵² Keñic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicñigic ienenj ewa hia zéma Uña Téréyanénj sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama areña yandaiguc ackuazéc zéyoc.

¹ Wañu Ikonion ama areña yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanénj Yesu ninzénégégic. ² Wañu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ienenj ic enia tosara néndénj énécmigic ninzénj ninzénac dacmuna nimbiri énécmigic. ³ Imuac niñ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miñ Kewuaru héima ackuazéc zénéñgira ménda hiriyu zéauyoc. Zéauic Miñ Kewunénj séséc baec icnéñ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranénj memaoc niñ nanjé érécmima ackuazéc eñeya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec. ⁴ Wañu ama yanda imuac ic embac

ienen̄ méndén̄ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic. ⁵ Wañu ic enia zéma Yuda ic ienen̄ galeñ hécginaguc zébiri érécmima hocnéñ uruwiñ zé usuñnec harégic. ⁶ Harégic niñtecgicma néngacma Likaonia baec Listera ama aren̄a yanda yanda zéma Debe ama aren̄a yanda zéma ama aren̄a tosara lelecgéma heyec imuaru keñoc. ⁷ Kemma imuaru buña suruc hiabia énézýoc.

*Lisitera ama aren̄a yandaiguc
Paulo zéma Banaba iorac niñ
Anutu zéérécmigic.*

⁸ Wañu Listera ama aren̄a yandaiguc ic mén̄ neñgocac héri qeria igucnec hena éréhécyá séléc sélécgíya hicñima hena keñhaya qahac tacañec. ⁹ Wañu Paulonéñ ackuazéc zéyu nimma taru héñsosolima iwaru niñzén̄ niñzén̄a hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi niñtegi-rec. ¹⁰ Niñtecgicma ac kucnec zéma yomuhuc ézýec; Gi hénaganéñ tima héñgeñnec yacma nanna. Imuhuc zéyu inéñ técgéma yacma keñha wañec. ¹¹ Wañu ic tuñ yanda ienen̄ Paulonéñ ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu ieren̄ ic séwiguc wamma sucn-inaiguc mama hazaoc. ¹² Wañu ienen̄ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galeñ kerec imuac niñ Hereme zémigic. ¹³ Wañu ama yanda imuac séñgañgeñiguc anutu Zeusiác oc-muñ tarec. Taru imuac hofac oo icnéñ bu-rumakao zéma iwawai zuria mema ama aren̄ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbañ owiñ zé wañgic. ¹⁴ Wañu Yesuac

Mélíméli ic éréhéc Banaba zéma Paulo ieren nimma malekugira muzurac gémaguc tun yanda sugcinaiguc usuñec kemma qacma yomuhuc énézýoc; ¹⁵ Ic mandac, ini némac niñ haka imuhucya wanzu? Niri imi ini éséc icnec. Neren imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumen zéma iwawai moczon imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicniyec i imi hénihéniaya zéma teteçgiaya qahac kecañzac iwac muru lilingéma hamuac niñ ackuazéc imi énézézic. ¹⁶ Anutunéñ becnec baec séc ic embac wai énécmiyu eñañ hénagina méndacma keñha wañangic. ¹⁷ Wañu eñeya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Hélaçnec zéasari énécmiyec. Inéñ kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énéczéyu héñangic. Wañu nene yaka sasala mi-hicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Ieren ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbañ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéñ héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma kerici Antiokia ama areña yanda zéma Ikonion ama areña yanda imuacnec Yuda ic ienen haréma ic embac énépésima Paulo hocnéñ héigic. Héima niñgic humuyec ésécnec wañu ama yanda séñgañgeñiguc héréma kemma gilic. ²⁰ Wañu Yesuac ai ic ienen keremma leleçgéma nañgic imuarunec inéñ yacma muñguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama ganiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keñoc.

21 Ama yanda imuaru buña suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéñ Yesuac tohotoho ic wañgic. Wañu imuarunec muñguc lilingéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areña yandaiguc keñoc. 22 Yesuac hénaoriñ ninzén ninzén niñselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héngalen ama areña yandaiguc kerembiñ zé neñañ zéra béra kileñ yanda mihicñiwiñ. 23 Zéyu tecgéyu hénaoriñ tuña tuña séc galenhécgina mihicñi énécmima nene zikima zéwelecma ninzén ninzén miñina Miñ Kewuac muru onoporoc. 24 Wañu Pisidia baec qericma keñkecma Pamfilia baeciguc kereñoc. 25 Keremma Perege amaiguc buña suruc énézéma Atalia amaiguc hiñgaroc. 26 Imuarunec zéiciguc emma keñkecma Antiokia ama areña yandaiguc kereñoc. Ama imuaru mia becnecc doku naec ieneñ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic. 27 Keremma hénaoriñ toçgo énécmima Anutunéñ nañgé érécmiyu ai meyc ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoñ wañ énécmiyoc. 28 Wañu imuaru Yesuac hénaoriñ iniguc nalé horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba iereñ ac eminimbiñ zé Yerusalem eñoc.

1 Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama areña yandaiguc mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc añgégina ménda timac. 2 Imuhuc zégic Paulo

zéma Banaba ieren iniguc zéen zéma wamma qegetali yanda wan̄gic. Wan̄kecma yomuhuc acgina zikima zégic; Paulo zéma Banaba ieren ic tosara ionarunec iniguc en̄awu Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³ Imuhuc zéma hénarĩñ ienen méli énécmigic ken̄gic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéh ewa qerigina melen̄gic imuac suruc ninzéh ninzéh dacmuna énézégic. Zégic niñgic ionaru ewa hia kuneñ yanda hicñiyec. ⁴ Wan̄u ken̄kecma Yerusalem kereñgic hénarĩñ héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñhéra ienen zézé ségiségi wan̄ énécmigic. Wan̄u Anutunéh iniguc ai meyec imuac ac suruc moczon wan̄ énécmigic. ⁵ Wan̄u ninzéh ninzéh dac muna tosara Farisaio tun̄ ionarunecnéñ yomuhuc ninzéhégéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac hena ac tohomuac niñ ku énécmiwiñac hezac.

Peteronéh ac énézéyec.

⁶ Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ ienen imuac ara zéwiñ zéma en̄acnec tocgégic. ⁷ Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi wan̄kecgicguc Peteronéh yacma yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunéh ic enia ienen nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzéhégemu niñac becarunec sucnina igucnec ni gésinéñec. ⁸ Wan̄u qeri héhéh Anutunéh Yuda neñañ niñ wan̄ nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Uñã Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec. ⁹ Inéh ninzéh

ninzénginanéñ qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neñac neñac qahac wanzac. ¹⁰ Imuac ini némac niñac iwawai réwéria esañambéc hécnina zéma neñac huabipianziñ imi Yesuac hénaoriñ ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiñ zé wanzu? ¹¹ Nini zéma ic enia ini momacnec Miñ Kewu Yesuac ewa hiawac añgéñnina tiyu kecziñ imi ni ninzéngézua.

¹² Wañu tocgégic ieneñ acgina qaima eñ tacma Banaba zéma Paulo iereñ Anutunéñ nañgé érécmima ic enia ionac sugginaiguc séséc ai zéma iwawai welic welicgia meyec imuac suruc wañ énécmiyic nindacgic. ¹³ Énézéyic tecgéyu Yakobonéñ ac yomuhuc énézéyec; Dac mu-nahécna acna zéwa niñgic, ¹⁴ Walac Anutunéñ ic enia eñeya buñahéra wammu niñac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéñ nénézéyec. ¹⁵ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazécnéñ ai imi yomuhuc zéma nañgézac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduñ tosara, ic enia nuac qac buñanaguc zéénécmimia imi moczoñ Miñ Kewu qac hoc wammimuac niñ neñ bianguc liliñgéma hama Dawidiac ama zénzéngia, ama sauha muñguc meyacgéma héi qelimañ. ¹⁸ Miñ Kewu iwawai imuhucya moczoñ nénézéyu baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc baec ic neñañ héngicac héñanziñ inéñ mia ac imuhuc zézac; ¹⁹ Imuac niñ ni yomuhuc niñgésima zézua; Ic enia Anutuac muru liliñgéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwiñ. ²⁰⁻²¹ Moseac héna ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic niñanzu. Wañu Sabata séc tocgotogo amaya amayaiguc oloñgic niñanzu imuac

niŋ ieneŋ nemu me imuac irehawac buŋa haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yaŋ déméŋa mizicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwiŋ iminéŋ hia wammac.

*Yerusalemnec kiwi haigic
baec séc keŋec.*

²² Waŋu Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ zéma hénakorinŋ momac yanda ieneŋ sugina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areŋa yandaiguc méli énécmigic kemmu niŋ acgina zikima ninzéŋ ninzéŋ dacmuna ionac galeŋ Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiércmigic. ²³ Waŋu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina kecziŋ Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ tosara nini ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina baec méŋ Antiokia ama areŋa yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec ménunec dacmuna ini zézé ségiségi waŋ énécmima kiwi yomi hai énécmiziŋ. ²⁴ Sucnina igucnec ic tosaraneŋ acnina ménda mema eŋ onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic niŋiŋ. ²⁵ (25a) Waŋu nini ic éréhéc imi gési érécmima ala téngéŋ éréhécnina Banaba zéma Paulo, ²⁶ Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac niŋ wamma kekecgira waiyoc (25b) iriguc momacnec méli énécmiwiŋ zé ewa momac wanzinŋ. ²⁷ Hénia imuac niŋ nini Yuda zéma Sila méli érécmiŋ hama kuagiranéŋ kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uŋa Téréya zéma nini iwawai tosara qahac, néŋ iwawai kileŋdac memeyawac séc yomi sac hai

énécmiwiñ niñac ewa momac wanziñ. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yañ déméña mizicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzéhégéziñ. Yaizéze wan énécmima imdacmi sac oénécmiziñ.

³⁰ Haigic ieneñ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areña yandaiguc keremma hénariñ tocgo énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloñ niñ wamma ségiségi wanñic. ³² Wanu Yuda zéma Sila iereñ acguc Anutuac tiliñ tiliñ ic keroc imuac niñ ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Wanu iereñ nalé tosara iniguc kericguc ninzéh ninzéh dac muna ieneñ luae ac érézéma oropocgic keñoc. Kemma méli érécmigic ionaru liliñgéma keñoc. ³⁴ (Méndá hezac.)

*Paulo zéma Banaba iereñ
méndéh amuyoc.*

³⁵ Paulo zéma Banaba iereñ Antiokia ama areña yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miñ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama keñu Paulonéh Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becneñ Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muñguc liliñgéma kemma ninzéh ninzéh dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbiñ. ³⁷ Zéyu Banabanéh Yohane Mareko zémimia i wagiric eñawu momacnec kemmu

nin̄ wañec. ³⁸ Wañu Marekonéñ becnec Pamfilia baeciguc wai érécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac nin̄ Paulonéñ wagicma kemmac nin̄ nin̄u ménda sécgéyec. ³⁹ Wañu Banabaguc zéqeqetali yanda wañkecma méndéñ amuyoc. Méndémma Banabanéñ Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc. ⁴⁰ Wañu Paulonéñ Sila megésiyu ninzéñ ninzéñ dacmuna ienen̄ mériañ ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keñoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénáorin̄ meseli énécmiyec.

16

Timoteonéñ Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

¹ Paulonéñ keñkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic mén̄ kerec qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, néñ ninzéñ ninzéñ embac wañec. Wañu mañgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzéñ ninzéñ dacmuna ienen̄ Timoteoac eeya héigic. ³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgic ienen̄ iwac mañgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac nin̄ Paulonéñ i wagicma kemman̄ zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Wañu ama areña kunéñ kunéñ séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ enen̄ Yerusalemiguc ac zikima héná ac mema ogic imi tohomu nin̄ac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai

meyic hénaorin ienen ninzén ninzénghina seligiyu kucgina mema kaiweya kaiweya zanngéghina toroqema keñec.

*Paulonéh Makedonia ic méhénéh
tilin tiliniguc wininiyu héñec.*

⁶ Wañu Uña Téréyanéh Asia baeciguc ackuazéc ménda zéaumuac nin énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keñgic. ⁷ Keñkecma Misia baec giñgiñaguc keremma Bitinia baeciguc kerembin zégic Yesuac Uñanéh imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ienen Misia baec giñgiñanec keñkecma Troa amaiguc mekeñgic. ⁹ Siñiyaiguc Paulonéh tilin tiliniguc héñu Makedonia ic méhénéh iwaru wininima namma welecma yomuñuc zéyec; Gi doku qericma kondur néwécgeñ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémañ. ¹⁰ Paulonéh tilin tiliniguc séséc hémma zéyu, Anutunéh ionac buña suruc hiabia énézéwin nin nénézézac zéma ninzénghéma nalé sosola qahac kondur qericma Makedonia kembin ninac zéréñ qéréñ wañinñ.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areña yanda imi waima qericma didiñanec kemma Samotera kondur baec komociguc kereñinñ. Ama gianiyu imuacnec keñkecma Neapoli ama areña yandaiguc kereñinñ. ¹² Imuaru zéic igucnec mama keñkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñinñ. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kunenghina wawaña. Roma ic eneñ ama areña yanda imi anghéñ tima galenghéma kecgic. Wañu ama areña yanda

imuaru ai meme tosara kerin. ¹³ Sabata ducniyu ama aren imuac nagu yanda sénganjeniguc doku mén heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc mén hezac me qahac imi hémbin zéma kenin. Kemma imuaru tacma embac tocgoma tacgic ionac ackuazéc énézéin. ¹⁴ Wañu ningic ionac sugina igucnec embac mén qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucgia meme embac. Wañu Tiatira ama yanda igucnec. Inén Anutu ehéihéi wammianec. Wañu Min Kewunén qeria mebéréngéyu ackuazéc Paulonén zéyec imuac wamma ninec. ¹⁵ Wañu eneya zéma hena géséhéra moczon doku naec énécmi nala imuaru inén amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Eneñ mia nuac ningic ninzén ninzén embac wamma Min Kewuac qeriaiguc keczaiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropogic.

¹⁶ Nalé ménu zéwelec welecac kawéiguc kembin zé kenkecni welen qeqe embac mén kuwicyagucnéñ mihicni nénécmiyec. Embac imi bianac ac zénécmima minhéra ionac soukiwa sasala mihicni énécmianec. ¹⁷ Wañu inén mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominén Anutu eneña yanda iwac welen qeqehéra kecma anghén titiac hena zéau énécmianzu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc wañ nénécmima keru ai meme sasala tecgéyec. Paulonén ninu aiya kilen yanda héricmiyu lilingéma kuwic yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézézua, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec

éréma keñec. ¹⁹ Wañu welen qeçe embac iwac miñhéra ienen soukiwa hia mihicñimuac séc qahac wañec imi héñtegicma Paulo zéma Sila érépésima galeñ mihicñi énécmiwiñ zé nénagémba sombeniguc héré érécmima keñgic. ²⁰ Galeñ ionacmuru héré érécmima yomuhuc zégic; Ieren Yuda icnéñ amaninaiguc hama mebiri nénécmiyic qewelon yanda mihicñizij. ²¹ Wañu haka méréra Roma ic neñañ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. ²² Wañu ic tun yanda nañgic ienen nañgé amuma momacnec hazéc ac wañ érécmigic galeñ ienen séwi usugira hetec qetecgéma hihilocnéñ urumu niñac énézégic. ²³ Zégic ienen hihilocnéñ kilen yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niñ galeñ meme ic ézégic. ²⁴ Ézégic nimma hésa ama qeria mén suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kemaña dépañ yanda éréhéc imuac namuñaguc qatéyu kilanziyu heyoc.

Hésa ama galeñ meme ic doku naec miyec.

²⁵ Siñiya namuñaguc Paulo zéma Sila ieren Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosanéñ imi niñgic. ²⁶ Wañu élanzañnec nañ yanda geriwigucnéñ mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczoñ añgédarec. Wañu ic momac yanda señ hésagina loloma madarec. ²⁷ Wañu galeñ meme icnéñ gau igucnec niñqelima héñu nagu añgéma nandaru hésa ic néñgacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumañ zé wañec. ²⁸ Imuhuc

wammaŋ zéyu Paulonéŋ qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczoŋ you tacziŋ. ²⁹ Waŋu galeŋ meme icnéŋ kifa niŋac qacma emma zénéŋa hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc sicgé érécmiyec. ³⁰ Waŋu oragicma éréma qe-siérécmima zéyec; Ic kewu éréhcna ni dimuhuc wamba Anutunéŋ aŋgéŋa timac? ³¹ Zéyu iereŋ yomuhuc ézézoc; Miŋ Kewu Yesu ninzéngeŋa gi zéma héna géséhécga aŋgéŋgina timac. ³² Waŋu iereŋ i zéma héna géséhéra Miŋ Kewuac ackuazéc énézézoc. ³³ Éénézézyc galeŋ meme icnéŋ sini imuaru nalé sosola qahac oragicma wizigira hicŋiyec imi zuac érécmiyec. Waŋu nalé sosola qahac eŋeya zéma héna géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴ Waŋu i eŋeyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Waŋu i zéma hénagéséhéra moczoŋ hama Anutu ninzéngeŋic imuac niŋ ségiségi yanda waŋec.

³⁵ Ama gianjiyu galeŋ ieneŋ ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhc imi hulac érécmiŋa. ³⁶ Zégic galeŋ meme icnéŋ nimma Paulo yomuhuc ézézec; Galeŋ éréhcna ieneŋ ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmiŋa zézu imuac iri ewa bénzén nimma kemmaoc. ³⁷ Zéyu Paulonéŋ yomuhuc ézézec; Niri Roma ic kecziŋ waŋu képésicniŋa ménda zétecgéma ic tuŋ yanda kicginaiguc eŋ nuruma hésa amaiguc noropocgiŋ. Waŋu deguc éléŋ méli nérécmiwiŋ zé wanzu? Imuhuc qahac, eŋaoc hama noragicgiŋ kembiŋ. ³⁸ Waŋu ai ic ieneŋ liliŋgéma kemma galeŋ énézégic. Énézégic ieneŋ ic éréhc imi Roma ic wanzaoc imi niŋasarima

aurigic. ³⁹ Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiñ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areña yanda imi waima kemmaoc niñ érézégic. ⁴⁰ Wañu iereñ hésa ama igucnec éréma duña Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzéh ninzéh dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keñoc.

17

Paulo zéma Sila iereñ Tesalonika ama areña yandaiguc keñoc.

¹ Wañu Paulo zéma Sila iereñ Amfipoli zéma Apolonia ama areña yanda orogicma Tesalonika ama areña yandaiguc kereñoc. Wañu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama méñ tarec. ² Wañu Paulonéh hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiñgic. ³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzeñ manzeñ qema humuma humuc igucnec yacmac niñac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Wañu ni énézéanzua Yesu iminéñ Kristo wanzac. ⁴ Zéyu sugcinaiguc tosara zéma Girik ic tuñ yanda Anutu ehéihéi wammiañgic imi eneñ zéma embac eneña éréhécdac qahac, néñ sasala momacnec ninzéhngéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵ Wañu Yuda ic eneñ nimbupuc niñ érécmima nénnagémba sombeniguc kemma kaiziliweñ ic tosara onagicma tunjinaguc wamma hénima ama areña yanda qeriaiguc qeweloneñ yanda wañgic. Wañu Paulo zéma Sila mihicñi érécmima ic embac sugcinaiguc héréma

kemma oropochiñ zé Yasonac amaiguc usuñec kenjic. ⁶ Wañu ménda mihicñi érécmigic. Imuac niñ Yason zéma ninzén ninzén dacmuna tosara énépésima unuruma ama galeñ ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi erenñ mia nonac muru hayoc. ⁷ Hayic Yasonnéñ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ienenñ Roma ic kewuac ac logima Ic kewu méñ keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸ Zéyic ama arenña yanda ichéra zéma galeñ ienenñ ac imi nimma qewelonñ yanda wañjic. ⁹ Wañu galeñ enenñ Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic kenjoc.

Paulo i Berea ama arenña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Wañu sinjiyaiguc ninzén ninzén dac muna ienenñ Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea tañjiguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc enjoc. ¹¹ Wañu Berea ama arenña yanda miñina ionac hakagina imi Tesalonika ama arenña yanda miñina ionac hakagina ogicma bénzénña wañec. Imuac ackuazéc imi siña nimma késama añgénñ tигic. Añgénñ tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niñgésigic. ¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanénñ ninzégégic. Wañu Girik embac enenña zéma Girik ic embac efefia qahac, néñ sasala ninzénégégic. ¹³ Yuda ic Tesalonika ama arenña yanda igucnec ienenñ Paulonénñ Berea ama arenña yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama arenñ yandaiguc

hama imuac miñina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaon qeénécmima yéwéri mihicñi énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic ninzén ninzén dac muna ieneñ Paulo kondun heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmac niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo iereñ imuaru* waima keroc. ¹⁵ Wañu ic tosara ieneñ Paulo wagicma Aten ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonéñ Sila zéma Timoteo eneya muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyu gezac qézéñ ac imi mema lilingéma keñgic.

Paulonéñ Aten ama areña yanda yandaiguc buña suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecma ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec. ¹⁷ Wañu Yuda ic onac tocgotcgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Wañu nénnagémba sombenjiguc kaiweya kaiweya ic mihicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec. ¹⁸ Wañu Epikue niniñ ic zéma Stoike niniñ ic ieneñ acguc i guc ac eminiñgic. Wañu Paulonéñ Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosanéñ Pauloac niñ kua doku ic yominéñ néma ac zéman zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosanéñ ic yomi mia baec méñac nemu mérérawac suruc zézac gezan imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia

* **17:14:** Berea ama areña yandaiguc.

zézan̄ imi nini hia niḡaren̄ géwiḡac séc wanzac me? ²⁰ Geḡ ackuažéc méréra zéna ninziḡ imuac héniaya nimbiḡ zé wanziḡ. ²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kian̄ imuaru kecgic ienen̄ ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auan̄gic imuac niḡ imuhuc qesimigic.

Miḡ Kewu mérérawac hénia énézéyec.

²² Waḡu Paulo imi Areopago kaunsol somben̄ yanda namuḡaiguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai moczoḡ yanda mepési énécmianzu. ²³ Ni ama areḡa yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba zaki téréya méḡiguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziḡ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niḡtecgicmu. ²⁴ Anutu baec kurumen̄ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicḡidarec inéḡ mia baec kurumen̄ imuac miḡina keczac imuac niḡ inéḡ ocmuḡ téréya méraninanéḡ memeya imuac qeriaiguc ménda kecanzac. ²⁵ Waḡu I eḡeyaoc ic embac moczoḡ yanda kekec zéma wésésé zéma iwawai moczoḡ yanda nénécmianzac imuac niḡ iwawai méḡ niḡac waḡu méraninanéḡ haimiwiḡac séc qahac. ²⁶ Inéḡ ic momacguc mihicḡima iwarunec ic tuḡa tuḡa hicḡima kemma baec séc kecmuac niḡ ézéyec. Waḡu nalénina zéma kekecac qaḡaḡ sililicnina zénéncmiyec. ²⁷ Imi mia ic neḡaḡ iwac niḡ wamma qerininanéḡ mété qététaḡ wamma kemma Anutu eḡeya mihicḡiwiḡ niḡac nimma

imuhuc wañec. Wañu inéj ic momac momac neñañ murunec lakec ménda kecanzac.

²⁸ Neñaoc iwac kuaiguc kekec wamma keñha wañañziñ. Onac legic zéra meme ic tosananéj yomuhuc zégic; Neñañ Anutuac qelihéra. ²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra kecziñ imuac niñ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéj niniñnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéañziñ séc ménda wammac. ³⁰ Anutunéj ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam wañec. Wañu deguc mia baec séc ic momac yanda qerina melembiñ niñac nénézézac. ³¹ Anutunéj baec ic embac solañanec gési nénécmimañ zé naléya meyecac heyu ic méj ai imi mia memac niñac kumuyec. Wañu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoñ ninzéhégmuac sécyá nénécmiyec.

³² Paulonéj imuhuc zéyu ic tosananéj humuc igucnec yacyac imuac zédesi wañgic. Wañu tosananéj nalé méñac ac suruc imuac muñguc zéna nimbiñ imuhuc zégic. ³³ Imuhuc wañgic Paulonéj wai énécmima keñec. ³⁴ Ic sasala qahac, néj tosara Paulo ala wammima ninzéhégic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, wañu tosara méj kecgic.

18

Paulo inéj Korinti ama areña yandaiguc ackuazéc ai meyec.

1 Imuac andiaiguc Paulonéŋ Aten ama areŋa yanda waima Korinti ama areŋa yandaiguc keŋec. 2 Imuaru Yuda ic mén mihicŋiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicŋiyec. Ic kewu Klaudionéŋ Yuda ic imi Roma ama areŋa yanda waima kemmu niŋac énézéyec. Imuac niŋ inéŋ iniŋa Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areŋa yandaiguc qelia hayoc. Waŋu Paulonéŋ iricmaŋ zé keŋec. 3 Iereŋ imi aigira momacguc imuac niŋ momacnec kecma ai meyoc. Waŋu iereŋ yaŋ séwélanéŋ sel meyacgéyu boŋ meanoc. 4 Waŋu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac waŋ énécmiaŋec.

5 Waŋu Sila zéma Timoteo iereŋ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéŋ Paulo késayu ewa moczoŋnec Yesu imi Kristo téŋgéŋ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec. 6 Waŋu Yuda ic ieneŋ hazéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya mimiŋzaliyu seitotoŋa mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéŋ onac orucginaiguc liliŋgéma hamac, néŋ ni aina mema solananiwa kápésicna qahac wanzac.☆ Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmaŋ. 7 Waŋu tocgotocgo ama imi waima ic mén Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac waŋec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréŋaiguc tarec. 8 Waŋu tocgotocgo amawac galeŋ qara Krispo zéma héné géséhéra ieneŋ ackuazéc nimma Miŋ

* 18:2: Me Priska. ☆ 18:6: Ezk 3:18

Kewu ninzégégic. Wañu Korinti ic ionarunec sasalanén acguc Pauloac ara nimma ninzégéma doku naecgic. ⁹ Wañu sinj ménguc Miñ Kewunén Paulo tilij tilijiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénénga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémañ. ¹⁰ Ni giguc kecanzua imuac ninj ic méñnéñ méñ gumebiri ménda wañgémmac. Ama areña kuney yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹ Imuhuc ézéyu Paulonén ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéc ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Wañu Galionén Akaia baeciguc baec galeñ yanda wañec. Nalé imuaru Yuda ic ieney zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma keñgic. ¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi héna acnina logima héna méréraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niñac zéhinocgé énécmianzac. ¹⁴ Wañu Paulonén ac zémañ zé wañu Galionén Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliweñ me haka biria niñac zézuiguc neñ acgina niñénécmimañac hezac. ¹⁵ Néñ eñañ ackuazéc me qac méñ me héna ac imuhucyawac ara wanzuiguc eñaoc zémindiñimu. Ni iwawai imuhucyawac niñgésimañ zé wammañac ménda ninzua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Wañu ieney momac yanda tocgotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wañu baec galeñ Galionén inicma ewa éréhéc ménda wañec.

Paulonén Antiokia ama areña yandaiguc lilingéma hayec.

18 Paulonéj Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala ménj kecmaguc ninzénj ninzénj dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keñec. Wañu Priskila zéma Akila ierenj i guc momacnec keñgic. Wañu zézé selia niñac zéiciguc embiñ zéma Korinti ama areña yanda Keñkereaiguc oruc zucya merirec. 19 Wañu Efeso ama areña yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keñgic ini imuaru wai énécmimañ zé eñeyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma iniguc ackuazéc eminiñ wañgic. 20 Wañu ic sasalanéj eñañguc nalé horua ménj kecmac niñac welecgic, néj ménda niñénécmiyec. 21 Wañu Anutuac ewa siñ imuac heyu onaru muñguc liliñgémañ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areña yanda imi waima keñec. 22 Keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñec. Imuaru élélahaiguc ekemma Yesuac hénáorinj héra yaizézé ac wañ énécmima Antiokia ama areña yandaiguc keñec.

23 Imuaru komora kecmaguc muñguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keñec.

Apolonéj Efeso ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

24 Wañu Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic ménj hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areña yandaiguc hiçniyec. Ic imi niniñ yandayaguc, kiwi téréya hia niñarenj gédarec. 25 Inéj Miñ Kewuac héná ac zégic niñarenjéma ewa moczoñnec Yesuac ac suruc dindiñanec

ku énécmianjec. Néh ic imi Yohaneac doku naec haka sac niñec. ²⁶ Inéh Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuazéc zénéña ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila ierenj zézéya nimmaguc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac hena muñguc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ (27a) Wañu Apolonéh Akaia baeciguc kemmanj zé wañu ninzénj ninzénj dac muna ienenj meme seli ac wammima ninzénj ninzénj dacmuna imuaru keczu ienenj Apolo hérémimuac niñac énézéwiñ zé ionac muru kiwi oma migic késama keñec. ²⁸ Kemma Korinti ama arenja yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. (27b) Imuac niñ ic embac Anutuac ewa hia niñac ninzénjgégic ionac ménjguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonéh Efeso ama arenja yandaiguc Yohane mihicñiyec.

¹ Apolonéh i Korinti ama arenja yandaiguc kerunec Paulonéh huanjenj baec wanjonja Saut iguc keñkecma Efeso ama arenja yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicñi énécmiyec. ² Wañu inéh yomuhuc qesiéncmiyec, Ini ninzénjgégic nalé imuaru Uña Téréyaguc wanjic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uña Téréya keczac imuac buña ménj méndagucnec niñij. ³ Imuhuc zégic muñguc qesiéncmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku.

⁴ Zégic Paulonéŋ yomuhuc énézéyec; Yohanenéŋ ewa melenŋ melenŋac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzénŋému. Waŋu ac imi Yesuac niŋ mia imuhuc zéyec. ⁵ Ic eneŋ ac imi nimma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic. ⁶ Waŋu Paulonéŋ orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uŋa Téréyanéŋ ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Waŋu ic zaŋgéŋina imi 12 ésécnec waŋec.

⁸ Waŋu Paulonéŋ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéŋa ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹ Waŋu ic tosara eneŋ ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Waŋu Paulonéŋ wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawuŋ éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ieneŋ moczoŋ Miŋ Kewuac ackuazéc nindacgic.

¹¹ Waŋu Anutunéŋ Paulo nanŋémima iwarunec kiwi baec icnéŋ ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹² Waŋu ic eneŋ séwi kereŋ tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaiŋic osima mema kemma hafi ic ionac qacŋinu haigic hiarugic. Waŋu kuwic acguc wai énécmima néŋgacgic. ¹³ Waŋu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meanŋic ieneŋ batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicŋinaguc

yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma kenjic. ¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa ménj gara Sikewa iwac nanjéra 7 ienenj imuhuc mia wanjic. ¹⁵ Wanju kuwicznénj ac yomuhuc melenj énécmiyec; Yesu ninzua, wanju Paulo i ninzua, wanju ini méré ic? ¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnéj merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wanj érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néngacjic. ¹⁷ Wanju haka imuac buja Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ienenj nindacma zénéngina hiriyu Minj Kewu Yesuac gara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Wanju ninzénjégic ienenj sasala haréma wawanj memegina biria zéaudacjic. ¹⁹ Wanju ic tosara méra kiwi meanjic ienenj imuac kiwi papia mutulanjéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wanju kiwi imuac boja toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wanjic Minj Kewuac ackuazécnénj kuhaguc yacma saiyec.

*Paulonénj Yerusalem kemmac
niñac zéréñqéréñ wanjec.*

²¹ Héla imuhuc hicñidaruguc Paulonénj Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmanj zé ewayanénj niñselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama areña yanda acguc hémmañ zé wanzua. ²² Wanju ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito ierenj Makedonia baeciguc kemmaoc niñac

* **19:19:** Siliwa gocmia momacguc imi ai ic ménjac ai meme momacgucac ai boja wanzac.

méli érécmiyec. Wañu i eneya Asia baeciguc nalé komodia méñ toroqema kerec.

Efeso ama areña yandaiguc qeweloy yanda hicñiyec.

²³ Wañu nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc hena ac imuac niñ hétéñ efefia qahac, néñ hétéñ yanda hicñiyec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic méñ siliwanéñ iwawai meyacgéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inéñ nemu Atemiac† ocmuñ imi siliwanéñ meyacgéma soukiwa efefia qahac, néñ kuney yanda ai momachéra mihicñi énécmianqec. ²⁵ Wañu inéñ ai ichéra zéma ai momachéra tocgo énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminéñ mia soukiwa yanda mihicñi nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Wañu Paulonéñ Efeso ama areña yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénañgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranéñ memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc wañkeru nénagémba aininawac qara imi qahac wambac niñac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuñ imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niñac.

²⁸ Demetirionéñ ac imuhuc énézéyu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neñañ Atemi i eneyá yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama areña yanda séc hétéñ yanda imi sécgéma

† 19:24: Anutu embara Daianawac qara.

kendarec. Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec kenha wañaguc i iri imi érépésima héré érécmima moczoñ yanda séséc memeac azoazoro ama kuney yandaiguc usujnec kenjic. ³⁰ Wañu Paulonéñ nimma sucginaiguc kemmanj zéyu tohotoho ic ieneñ neuj héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eneña tosara Pauloac alahéra kecgic ieneñ azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru kenec. ³² Wañu azoazoroiguc ic eneñ ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qeweloñ yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocgégic hénia imi ménda niñasarigic. ³³ Wañu Yuda ic ieneñ alagina méñ qara Aleksande nañgémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néñ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindiñimanj zé acgina qaimac niñac méranéñ séséc wañ énécmiyec. †
³⁴ Wañu ic ieneñ ic imi Yuda ic wanzac imi héñteggicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nañgic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda! ³⁵ Imuhuc wañkecgic tañ imuac kiwi oo ic inéñ ic melanzi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areña yanda miñinanéñ Atemi yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumeñ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanziñ imi baec séc ic embac moczoñ nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic

† **19:33:** Yuda ic eneñ Paulo zéma Kristoac hénaoñ niñac hazéc miñicñiwiñ niñac zéneñgina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwiñ zé imuhuc batucgégic.

mayu haka sicsaocya méŋ ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eneŋ embac nemuninawac ocmuŋ igucnec iwawai méŋ kowu ménda megic. Waŋu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Waŋu Demetirio zéma ai ichéra ieneŋ ic méŋac ara késa keczuiguc kápésic zézé naléya zéma baec galenŋina he énécmizaoc imuac niŋ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹ Waŋu ac tosara méŋ hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda hénia qahac yomuac niŋac yéwéri mihicŋiziŋ. Ic kewu yandanéŋ nimma hétéŋ yanda niŋac ac zé nénécmiwac niŋac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro hena ac logilogiya yomuac ac bakia méŋ owiŋac séc qahac wammac. ⁴¹ Imuhuc zéyu tecgéyu méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc keŋec.

¹ Ac hétéŋ yanda imi qahac waŋu Paulonéŋ tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc keŋec. ² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli énécmima keŋkecma Girik baeciguc kereŋec. ³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemmaŋ zé waŋu Yuda ic ieneŋ Paulo qewiŋ zéma ac saŋec zégic niŋtegitcma Makedonia baeciguc muŋguc liliŋgéma kemmaŋ zé niŋseliyec. ⁴ Waŋu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc keŋgic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naŋa Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, waŋu Timoteo,

waŋu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ieneŋ walac kemma Troa ama areŋa yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic. ⁶ Nini saméŋ yisya qahac imuac kendoŋ tecgéyu Filipi ama areŋa yanda waima zéiciguc kaiwe méra méŋ keŋkecma Troa ama areŋa yanda miŋina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 keŋiŋ.

Paulo i Troa ama areŋa yandaiguc merac méŋ mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc saméŋ newiŋ zéma tocgéiŋ. Waŋu Paulonéŋ ama gianjiyu kemman zéma ackuazéc zémanec naŋu siŋi namuŋa waŋec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariŋ imuaru kifa sasala zema naŋec. ⁹ Waŋu merac méŋ qara Yutiko inéŋ luhuc memeac kifaŋa igucnec tackecma gau niŋac qeka meka qema tarec. Waŋu Paulonéŋ ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanéŋ qéléléngéyu tendiŋgéma hiŋgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéŋgic humuyec. ¹⁰ Waŋu Paulonéŋ hiŋgacma eŋeyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéŋgina ménda hirimac, kekecyá hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméŋ nema ic iniguc ac eminiŋ wamma nalé horua tacgic ama gianjiyec. Ama gianjiyu wai énécmima keŋec. ¹² Ic ieneŋ merac qeliyu amayaiguc wagicma keŋgic ewagina hiaruyu ségiségi yanda waŋgic.

Paulonéŋ Milete ama areŋa yandaiguc keŋec.

¹³ Paulonéŋ eŋeyanec baec héna kemman zé ai areŋa zénéncmiyec imuac niŋ nini walac

zéciguc emma Paulo wagichij zéma Aso amaiguc keñij. ¹⁴ Wañu Paulonéj Aso amaiguc mi-hicñi nénécmiyu zéciguc wagicma Mitilene ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁵ Imuacnec keñkecma Zintaiguc Kio konduj baec komociguc kereñij. Imuacnec keñkecma Mitiwoiguc Samo konduj baec komociguc kereñij. Wañu imuacnec keñkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁶ Paulonéj ai meme 50 imuac kendoñiguc Yerusalem kemmanj zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qericma moczoñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

*Efeso ama areña yandaiguc
kua meme ic ac énézéyec.*

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inéj Yesuac hénaríj héra ionac galeñ hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc keñij. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéj ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawan memena dimuhuc wamma kecañi imi hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic enej menéñgic zéra béra hénia hénia imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepésiyi. ²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia méñnéj méñ henéñu hénaríj kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwérima moczoñ énézéma ku énécmiyi. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina

melemma Anutuac muru kápésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo ninzéhégému niñac énézéyi. ²² Wañu ninzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem kenzua. Wañu ou kemma haka dimuhucya méñ mihicñimañ imi ni ménda ninzua. ²³ Momacgucdac ninzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecha imuaru Uña Téréyanéñ hésa ama zéma zérabéranéñ mambéc nénzac imi nézézac. ²⁴ Héna menéñec imi usuñnec kemma Anutunéñ ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézémañ niñac ai buña qenéñec imi metecgémañ zéma neñ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanzac.

²⁵ Ninzu, ni sugginaiguc kenña wamma héngalenñ ama areña yandawac buña énézédaczua. Wañu ini moczoñ kic ségérana muñguc ménda hémmu imi ni ninzua. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siñ moczoñ énézédari. Imuac niñ, zésolañiwa niñgic, sugginaiguc méñnéñ méñ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eñac galenñé amuma rama tuñhécgina imuhucyanec galenñé énécmimu. Uña Téréyanéñ ini ionac galenñ gési énécmiyec imuac niñ Miñ Kewuac hénaoriñ héra, eñeya sawanéñ boñhére énécmiyec ionac inicgalenñ wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kemba haséñ kazu zéragucnéñ onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Wañu eñañ sugginaiguc ic tosara hicñima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñac ac qariniñ qariniña zému. ³¹ Imuac galenñina mema kecmu! Wañu yawuñ haréwéc séc siñi kaiwe ménda waima kic

masinaguc eṇac eṇac énézéaṇi imi niṇqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminéṇ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra sugginaiguc ai buṇa mihicṇimu. ³³ Ni ic méṇac goli me siliwa me séwi usuya niṇac hémbaoc ménda waṇi. ³⁴ Ini ninzu ésécnec, ni méra éréhécnanéṇ ai mema ni zéma ichéčna nonac iwawainina mihicṇianzua. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiénécmiwa héndacḡic. Ini imuhucyanec ai kuneṇ mema ic kucgina ḡahac méra énécmimu. Waṇu Miṇ Kewu Yesunéṇ ac yomuhuc zéyec imi niṇqelima kecmu; Haleṇ énécmimia ionac ségiségigina imi haleṇ késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoṇ yanda iniguc simiṇ héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ieneṇ moczoṇ zésiác yanda wamma Pauloac ewayaiguc giligic hiṅgaru kiricne ḡiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségérana muṅguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kuneṇ yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocḡic.

21

*Paulonéṇ Yerusalem kemmaṇ
zé zéiciguc eṇec.*

¹ Waṇu nini wai énécmima keṇkecma kondun baec komoc Ko baec komociguc kereṇiṇ. Ama ḡiaṇiyu keṇkecma Rodo kondun baec komociguc keremma keṇkecma Patara ama areṇa yandaiguc kereṇiṇ. ² Imuaru zéic méṇ Foinike kondun baec komoraiguc kemmaṇ zé waṇu mihicṇima

imuaru emma keñiñ. ³ Keñkecma Kipuro kondun baec komoc kanaigucgeñ taru hémma ogicma Siria baecigucgeñ keñkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéñ hinaya haihulac wammañ zé wañu élélahaiguc eñiñ. ⁴ Emma tohotoho ic tosara mihicñi énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kerin. Wañu Uñanéñ hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic. ⁵ Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ieneñ iniñ merachécgina moczoñ yanda iniguc nonagicgic ama areña yanda imuac élélahaiguc hiñgacma sakasaciguc simiñ héima Miñ Kewunina zéwelec miyiñ. ⁶ Zéwelecni tecgéyu waia-muma zéiciguc enni ieneñ amaiguc liliñgégic.

Anutuac tiliñ tiliñ ic Agabonéñ Pauloac andi-awac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama areña yanda igucnec keñkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama areña yandaiguc keremma imuaru ninzén ninzén dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacguc iniguc kerin. ⁸ Ama gianjiyu waima keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma Filipino mihicñiyiñ. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac suggina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kerin. ⁹ Iwaru bérachéra imi kembon qahac kecgcic. Wañu ieneñ moczoñ embac serañ. Wañu andiawac ara zéañgic. ¹⁰ Wañu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic ménqara Agabo i nonaru mama hayec. ¹¹ Haréma Pauloac rikunqama mema iminéñ eñeya héna méria zikima yomuhuc zéyec; Uña Téréyanéñ yomuhuc zézac;

Yerusalemiguc Yuda ic ieneṅ rikunṅ yomuac miṅina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu. ¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miṅina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niṅ Anutu zéwelec miyiṅ. ¹³ Waṅu Paulonéṅ yomuhuc zéyec; Némac niṅ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miṅ Kewu Yesuac qara niṅac Yerusalemiguc humumaṅ niṅac efidaczu. ¹⁴ Waṅu ac ézeni ménda niṅu waima yomuhuc zéyiṅ; Miṅ Kewuac ewa siṅnéṅ selimac.

Paulo Yerusalem keṅec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu zéréṅ qéréṅ wandacma Yerusalem eniṅ. ¹⁶ Waṅu Kaisarea zéic alawac ama areṅa yanda igucnec tohotoho ic tosara ieneṅ niniguc momacnec kemma Kipuru ic méṅ qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbiṅ zé ic imi wagicma keṅiṅ.

¹⁷ Waṅu keṅkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzéṅ ninzéṅ dacmuna ieneṅ goihéihéi waṅ nénécmima nénépésigic. ¹⁸ Waṅu ama gianiyu Paulonéṅ Yakoboac amaiguc nonagicma enu in-icni galeṅ moczoṅ imuaru hama kecgic. ¹⁹ Waṅu Paulonéṅ yaizézé ac waṅénéc midacmaguc inéṅ welenṅ qemiyu Anutunéṅ ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzéṅ bénzéṅ énézédarec. ²⁰ Énézéyu ieneṅ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzaṅ, Yuda ic sucninaiguc ninzéṅ ninzéṅ ic tausenṅ tausenṅ hicṅigic. Waṅu ieneṅ moczoṅ Moseac héna ac seliseli wamma naṅgéanzu. ²¹ Waṅu ieneṅ imi geṅ Yuda ic

tosara ic enia ionac sugginaiguc keczu ienenj Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niñ énézéanzañ imi nindacgic. ²² Gi Yerusalem hazañ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niñ dimuhuc wambinñ? ²³ Imuac nini ac mén gézéni imuac séc wambésémañ. Nonaruiguc ic kemberañ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotonadac oruc zucgina ménda mericma kecanzu. ²⁴ Wañu geñ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbañ boña meénécmina oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niñgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzañ imi héñtegicmu. ²⁵ Wañu ic enia Yesu ninzéhégéma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niñtohomu, néñ baniarawac ireha zéma imuac olémbaña zéma sac zéma yañ hésaiiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac elingé amuma lakec kecmu niñac zétecgéma oma hai énécmiyiñ. ²⁶ Wañu ama siñjima gianjiyu Paulonéñ ic kemberañ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma eñañ météré meme naléya tecgéyu eñac eñac lémbañ oo naléya wañec imi énézéwiñ niñac ama téréyaiguc eñec.

Paulo ocmuñiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbañ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgémañ zé wañu Paulonéñ ocmuñ téréyaiguc nankeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ienenj i hémma ic momac yanda qerigina acginnanéñ netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra

nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neŋaŋ hazéc waŋ nénécmima hénacnina zéma ocmuŋ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuŋ téréyaiguc Girik ic onagicma éréma ama téréya yomi mezaŋi qezac. ²⁹ (Imi mia ic mén Efeso ama areŋa yanda igucnec qara Tirofimo inéŋ Pauloguc ama areŋa yanda imuaru keŋkeŋ haha waŋu hémma inéŋ ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezaŋ imuhuc zéma niŋgic.)
³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuŋnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeŋginanéŋ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic eneŋ Paulo qehumuwiŋ zé waŋgic Yerusalem imi hétéŋ yandayaguc waŋec imuac surucya yaré ic 1,000 galeŋgina iwaru hayu niŋec.
³² Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tuŋhéra zéma yaré ic 100 imuac galeŋhéra énépésima usuŋnec mekeŋgic. Waŋu hétéŋ meme ieneŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema naŋgic imi waima eŋ naŋgic.
³³ Waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iminéŋ kemma Paulo wagicma seŋ hésanéŋ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai waŋec imuac qesiénécmiyec. ³⁴ Qesiénécmiyu ic tuŋ sugina igucnec ménnéŋ ménac, ménnéŋ ménac qacma zégic qeweloŋ niŋac hénia niŋtegcimacac séc qahac waŋu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niŋac énézéyec. ³⁵ Waŋu Paulonéŋ déc hénai guc

emmañ zé wañu ic eneñ kaiziliweñ yanda wammigic yaré ic ieneñ Paulo elingémima hua nañgémima enjic. ³⁶ Imi mia ic tunj yanda ieneñ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wamma! Imuhuc qacma zégic imuac niñ imuhuc wañgic.

Paulonéñ saiwa ac wañamuyec.

³⁷ Wañu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiñ zé wañgic Paulonéñ yaré ic 1,000 imuac galeñ ézéyec; Ninna ni ac mén hia gézemañac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzañ? ³⁸ Imuhuc wañu gi bec nec yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérasiaiguc keñec Izipte ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonéñ yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areña yanda imuac nec. Kilikia imi ama areña yanda eñomia qahac. Gi niñnéna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Wañu inéñ nimmiyu Paulo i déc hénia imuac boñaiguc namma ic méranéñ séséc wañ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebraio aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonéñ Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

¹ Mañgoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niñgic. ² Paulonéñ Hebraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac niñac némbéñ yanda qema nañgic. ³ Wañu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areña yandaiguc hicñiyi. Wañu ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaiguc kecba yanda hécninawac hénia ac selianec ku néñu niñareñ gédari. Wañu ini moczoñ yanda deguc wañanzu

ésécnec Anutuac niŋ wamma geriwiguc ai meani. ⁴ Waŋu hena qelia yomi mebirima toho-toho ic humuac séc unuma hazéc waŋ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocani. ⁵ Héfac oo ic eŋeŋa zéma galen ienen imi haka imuac héipuc ic wanzu. Waŋu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areŋa yandaiguc kecaŋgic ionac kiwi mema ama imuac ninzén ninzén ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niŋ kenji.

⁶ Keŋkecma Damasiko ama areŋa yandaiguc hosuru kemba gau komoc ésécnec waŋec. Waŋu imuaru kurumeŋ igucnec asac mararaŋ yandanén élanzaŋnec mama hoturunéŋec. ⁷ Hoturunéŋu ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa mén yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niŋ nunesi waŋ némma keczaŋ? ⁸ Zéyu zéyi; Miŋ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi waŋ néŋanzaŋ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ienen asac mararaŋ sac héngic, néŋ i nézéyec iwac ewaya imi ménda niŋgic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miŋ Kewu ni némac wammaŋ niŋac wanzaŋ? Zéwa Miŋ Kewunén yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areŋa yandaiguc kenna ic ménén guac ai buŋa qegénzua imi moczoŋ gézémac. ¹¹ Waŋu ni imi asac mararaŋa niŋac kicnanén hémmaŋac séc qahac waŋec imuac niŋ ic tosara niguc kecgic ienen méranaiguc népésima hérénénngic Damasiko ama areŋa yandaiguc kenji.

¹² Ama areŋa kunen yanda imuac ic mén qara

Anania inéŋ héna ac séciguc keru Yuda ic ama areŋa yanda imuaru kecŋic imi eneŋ momac yanda iwac ehéihéi wammiaŋŋic. ¹³ Ic iminéŋ mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzéŋ ninzéŋ ic munana Saulo, kicga muŋguc hima hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héŋi. ¹⁴ Waŋu ac yomuhuc nézéyec; Yandahécŋina ionac Anutunéŋ eŋeya ewa siŋ imuac gézéyu niŋasarima Solaŋa miŋina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémaŋ niŋac gésigéŋec. ¹⁵ Imuac gi iwac niŋ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niŋnec imuac héipuc wamma énézézésémaŋ. ¹⁶ Waŋu némac niŋ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna késpedesicga zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Waŋu Yerusalem lilingéma hama ocmuŋ téréyaiguc emma zéwelecma tilinŋ tilinŋiguc Yesu héŋi. ¹⁸ Hémba Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ieneŋ ac imi ménda niŋ tohomu, imuac gi focdac ama areŋa yanda yomi waima kembésémaŋ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miŋ Kewu, ni ic embac gi ninzéŋgé géŋŋic ini énépésima hésa amaiguc onopocmaŋ zéma tocgotocgo amaya amaya keŋi imi ic youmi eneŋ nindaczu. ²⁰ Waŋu buŋa zézé icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc waŋ énécmima i qegic ionac malekugina galenŋgéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Keŋna,

neŋ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²² Bénzéh nimmanec kecgic, néh ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéh baec igucnec qahac wammac. Kek-erawac séc qahac. ²³ Imuhuc qacma séwi usug-ina hetecgéma seitotoŋ héigic eŋec. ²⁴ Waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéh Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic eneŋ némac niŋac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niŋac qesimima hihilocnéh qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵ Waŋu hésa yaŋ séwélanéhŋec meyacgéigic iminéh qatéigic Paulonéh yaré ic 100 ionac galeŋ ménh hosuraiguc naŋu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéh hia qemuac séc? ²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeŋginanéh nimma 1,000 ionac galeŋ iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammaŋ zé wanzaŋ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéh Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Waŋu Paulonéh zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéh zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buŋa meyi. Waŋu Paulonéh zéyec; Ni imi hicŋi hicŋihicŋina igucnec éréma deguc Roma ic kecanzua. ²⁹ Waŋu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiŋ zégic imi eneŋ waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galeŋginanéh acguc Paulo i Roma ic imi niŋ asarima hésanéh qatémiyec késpedes imuac niŋac auriyec.

³⁰ Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéh Yuda ic eneŋ Paulo némac niŋac hazéc wammigic

imuac hénia nimmac niḡac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuḡ eḡeḡa Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiḡacma wéséginaiguc oporu naḡec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonéḡ gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solaḡanec Anutuac kiwaiguc kecaḡzua. ² Imuhuc zéyu hofac oo ic eḡeḡa Anani-anéḡ Pauloac hosuraiguc naḡic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic. ³ Zéyu Paulonéḡ yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demin lalac Anutunéḡ gumac. Gi hénia aciguc niḡgési némmanḡ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niḡac énézézanaḡ? ⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc naḡic ienenḡ yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eḡeḡa efima zébirimizaḡ? ⁵ Zégic Paulonéḡ yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéḡ hofac oo ic eḡeḡagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac héniaoriḡ hécgia ionac galaḡgina ménda zébiri miwésémaḡ.

⁶ Waḡu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, waḡu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéḡ niḡasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esaḡ ambéchécna ienenḡ Farisaio ic kecgic. Imuac ni niḡkumuma humuc igucnec yacyac imuac naḡgéma zéwa aciguc nopoczū. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic

enenj humuc igucnec yacyac zéma kua meme uña zéma qeri uña iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzénégic, nénj Farisaio ic enenj iwawai imuhucya imuhucya imi moczonj keczu zéma ninzénégic. Imuac ninj ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic sugginaiguc hazéc ac hicniju méndénj amugic. ⁹ Wañu imuaru tohalic yanda hicniyec. Wañu Farisaio ic ionarunec hena acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac ninjni késpedesira qahac wanzac. Uña ménj me Kua meme uña ménjénj ézýeciguc dimuhuc zéwiñ? ¹⁰ Wañu hazéc ac imi kunenj yanda wañu yaré ic 1,000 ionac galeñginanénj Paulo késahérégic séwéla tegicbac ninj zénéña hiriyu, yaré ic ienenj haréma ic suggina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac ninj énézýec.

¹¹ Wañu Minj Kewunénj sinji imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézýec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézanj imuhucyanec Roma ama arenja yandaiguc acguc héipuc ac waj némbésémañ.

Yuda ic tosia enenj Paulo qewiñac zéma ara zégic.

¹² Ama gianjiyu Yuda ic ienenj tunjinaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiñiguc yakanina ménda newiñ zéma zéseligic. ¹³ Ic enenj qeriginanénj zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zañgégina 40 ogirec. ¹⁴ Ic enenj mia hofa oo eñeña zéma galeñ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo

ménda qewiᅇguc yaka ménda newiᅇ. ¹⁵ Imuac eneᅇ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galeᅇgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muᅇguc nimma didiᅇanec zétecgéwiᅇ. Mélimiyu hosucginu ménda hayunec hénaiguc qehumuwiᅇ zé ninziᅇ.

Paulo ac saᅇec imi niᅇec.

¹⁶ Waᅇu Paulo deuyanéᅇ ac saᅇec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oᅇa Paulo ézéyec. ¹⁷ Ézéyu Paulonéᅇ yaré ic 100 ionac galeᅇgina méᅇ uruma yomuhuc ézéyec; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galeᅇgina iwaru wagicma kenna ac méᅇ késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galeᅇgina iwaru kemma yomuhuc ézéyec; Merac yominéᅇ ac méᅇ késakeczac imuac niᅇ hésa ic Paulonéᅇ nuruma merac yomi wagicma guaru hamaᅇ niᅇac qesinéᅇzac. ¹⁹ Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galeᅇginanéᅇ merac mériaiguc késama sasaᅇgiaiguc wagicma kemma éléᅇ qesimiyec; Némac ac nézémaᅇ zé wanzaᅇ? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ieneᅇ Pauloac ara muᅇguc didiᅇanec nimbiᅇ zéma hénaoriᅇ hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niᅇac qesigémbiᅇ zé ewa momac wamma ac saᅇec zézu. ²¹ Waᅇu gi acgina ménda niᅇ énécmiwésémaᅇ. Ic zaᅇgégina 40 ogicogiranéᅇ Paulo qehumuwiᅇ zéma saᅇgima mambéc taczu. Ieneᅇ imi i ménda qewiᅇguc nene ménda newiᅇ zéma acgina zikigic. Waᅇu ieneᅇ zéréᅇ qéréᅇ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niᅇac mambéc keczu. ²² Yaré ic

1,000 ionac galenġina inéŋ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéyec; Ġi ac nézézan imi ic mén ménda ézévésémaŋ.

Kawali ienen Paulo Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc késama keŋġic.

²³ Waŋu yaré ic 100 galenġina éréhéc ururuma ac yomuhuc érézéyec; Baec héná keŋkeŋ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac késa késa yaré ic 200 énézéyic zérén qérén wamma keġġic sinġiya 9 kilok waŋu Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc keremmu. ²⁴ Waŋu Paulo bénzén baec galen Feliki iwaru wagicma kemmuac niŋ becosic mén héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Waŋu inéŋ kiwi mén yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neŋ kewuna baec galen Feliki guac yaizézé ac waŋġenzua. ²⁷ Yuda ic ienen ic imi qehumuwiŋ zé waŋġic. Waŋu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichéna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Waŋu aciguc opoġġic imuac hénia nimmaŋ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma keŋġi. ²⁹ Ara zéġic imi moczoŋ héná acġina imuac ara waŋec, néŋ iwawai waŋec ménnéŋ mén qehumumu me hésanéŋ ziki mimiawac séc ménda waŋec imi mihicŋyi. ³⁰ Waŋu ic tosanéŋ ic yomi qewiŋ zéma ac saŋec zéġic ic ménnéŋ nimma nézéyu duŋa guac muru méliwa hazac. Waŋu ara zézu ic imi eneŋ imuhucnec guaru kemma ara gézému niŋac énézézua.

³¹ Waŋu baec héná yaré ic ienen énézéyec séc Paulo sinġiyaiguc wagicma keŋkecma Antipatri ama arena yandaiguc kereŋġic. ³² Imuaru

ama gianju becosic yaré ic ieneŋ Paulo wag-icma keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kemmuac niŋ ionac muru opocma baec héna keŋkeŋ yaré ic ieneŋ yaré ic ionac amaiguc lilingéma hagic. ³³ Becosic yaré ic ieneŋ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc keremma baec galeŋ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galeŋneŋ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niŋasariyec. ³⁵ Waŋu inéŋ Aciguc gopoczuc ic imi eneŋ hama harégic guac ac nimmaŋ imuhuc zéma yaré ic eneŋ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galeŋgégic tacmac niŋ énézéyec.

24

Paulonéŋ Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc naŋec.

¹ Kaiwe ai meme méra ménŋ tecgéyu hofac oo ic eŋeŋ Ananianéŋ qeriauwac galeŋ tosara zéma héna acac zézé ic ménŋ qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc hiŋgacma Paulo aciguc opocbiŋ zé baec galeŋac kiwaiguc naŋgic. ² Waŋu Paulo ézéma wag-icgic hayuguc Teatulonéŋ baec galeŋ ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geŋ hia galeŋgé nénécmiŋa luaeiguc kecanziŋ. Waŋu bian héhéŋawac niniŋ yandaga niŋac baec yomuaru hai netec ai sasala hicŋianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicŋiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niŋgéŋanziŋ. ⁴ Waŋu yéwéri ménda gémbiŋ zé ac hotoŋadac gézéni gi ewa bénzéŋgaiguc niŋnénécmiŋa. ⁵ Nini ic

yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec waŋaŋzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugginaiguc qewelonŋ yanda mihicŋi énécmianzac. Inéŋ mia héna ikorawac miŋina Nazaretenecc iwac toho-toho ichéra ionac galeŋgina. ⁶ Waŋu inéŋ ocmuŋ téréyanina mezaŋi qemaŋ zéyu késayin. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi geŋgaoc zéqesi wammima acnéŋ qatémiziŋ imuac hénia imi moczoŋ niŋ asariwésémaŋ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneŋ, Ac imi héla, zéma méra migic.

*Paulonéŋ baec galeŋac kiwaiguc
ac bakia meŋec.*

¹⁰ Waŋu baec galeŋ yandanéŋ Paulo orucnéŋ séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuŋ sasala gésigési ic eneŋa kecanzaŋ imi nimma saiwa acna efima gézémaŋ. ¹¹ Niŋtegiŋzaŋ ésécnec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimaŋ zé emma kecha ai meme ¹² ménda ogirec. ¹² Waŋu ieneŋ ni ocmuŋ téréya qeri-aiguc ic méŋguc ac méŋ ménda zéwa néŋgic. Waŋu tocgotocgo amaiguc me ama areŋa yanda imuac hénaiguc ic embac qeriiguc ésé ésé méŋ ménda waŋ énécmiwa néŋgic. ¹³ Ic yomi eneŋ aciguc nopocma gézézu imuac héipuc ac méŋ gézémuac séc qahac. ¹⁴ Waŋu ac yomi mia héla waŋzac, Ni héna qelia méŋ ieneŋ héna ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzua. Waŋu ni Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ieneŋ ogic hezac imi moczoŋ zéma iwawai héna ac séciguc hezac imi moczoŋ ninzéŋgéanza. ¹⁵ Waŋu ic yomi eneŋ iwawai méŋac Anutu ninzéŋgéma mambéc keczu imi ni

momacnec késakecma mambécanzua, waŋu imi mia yomuhuc; Ic solaŋa zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶ Imuac niŋac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solaŋa kecmaŋ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzua. ¹⁷ Waŋu yawuŋ sasala baec lakeciguc kecaŋi, waŋu degucdacmi ic embac yéwérigina mihicŋizu ionac énécmiwiŋ zéma haleŋ zéma Anutuac buŋa haihaiya mema hayi. ¹⁸ Waŋu Anutuac buŋa imi haimaŋ zé météré amuma ocmuŋ téréyaiguc eŋi. Waŋu tocgotocgo me hétéŋ ménj ménda wamma eŋdac kecba mihicŋi néŋgic. ¹⁹ Waŋu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgic ieneŋ mia nuac késpedes ménj héŋgiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. ²⁰ Imi qahac waŋu ic yomi eneŋ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc naŋi imuaru nuac késpedes ménj mihicŋigiciguc gézému. ²¹ Ionac sugginaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac naŋgéma zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanzua. Ac imi qahaciguc ac ménj zémuac séc qahac.

²² Felikinéŋ héna imuac buŋa niŋhumuyec imuac niŋ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeŋ Lisia mayuguc acgina zétecgémaŋ. ²³ Waŋu yaré ic 100 ionac galeŋgina ménjac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic eŋ keru galeŋgému. Alahéra ménŋnéŋ ménj haréma goi héihéi wammiwŋ zégic ménda qetalimu.

Paulo yawuŋ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeŋnéŋ waima keŋec.

24 Ai meme tosara kecma Felikinéh inija Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qarú emma Kristo Yesuac ninzéh ninzéh imuac hénia imi érézéyu niñoc. 25 Wañu haka dindiña zéma séwi siñac sigi kekec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéh aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méñu titiña hícníyu muñguc héihéré gémmañ. 26 Wañu inéh ara sac nimmac niñac ménda wañec, Paulonéh soukiwa mimac niñac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac wañoc.

27 Wañu yawuñ éréhéc tecgéyu baec galeñ gara Porikio Fesito inéh Felikiac tatac késayec. Wañu Felikinéh Yuda ic ewa hia wañ énécmimañ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ieneñ Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

1 Fesitonéh baec galeñ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec Yerusalem enec. 2 Enu hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeñhécgina ieneñ iwaru keremma Paulo acnéñ qatéma ézégic. 3 Wañu ieneñ héniaiguc sanjima Paulo qehumuwiñ zéma acgina nimma Fesitonéh niñénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamañ niñac welecmitic. 4 Zégic Fesitonéh yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Wañu ni imuaru muñguc liliñgéma hiñgacmañ. 5 Pauloac kápésic méñ hemizaciguc onarunec

kiwahécgina tosara niguc momacnec hiŋgacma zému.

⁶ Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc mekenec. Ama siŋjima gianjiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niŋac énézéyec. ⁷ Inéŋ haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ieneŋ lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Waŋu acgina héipuc wammuac séc qahac waŋec. ⁸ Zégic Paulonéŋ kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neŋaŋ héna ac me ocmuŋ téréya me Roma ic kewu Kaisawac késpedesic ménŋ ménda waŋi. ⁹ Waŋu Fesitonéŋ Yuda ic eneŋ niŋgic hiarumac niŋac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémaŋac wanzaŋ? ¹⁰ Qesimiyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc naŋkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geŋgaoc ninzaŋ ésécnec ni Yuda ic. Waŋu iwawai biria ménŋ ménda waŋ énécmiyi. ¹¹ Ni héna ac logima késpedesic ménŋ mewa nuwiŋ zézuiguc humumaŋ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczoŋ héla qahac wanzaciguc ménŋnéŋ ménŋ ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéŋ acna zétecgémac niŋac wanza. ¹² Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiŋ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizaŋ imuac Kaisawac muru kembésémaŋ.

* **25:12:** Romawac ic kewu yanda niŋac Kaisa zéaŋgic.

*Ic kewu Agripanéŋ Fesito
hicŋimima Pauloac niŋac ézéyec.*

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauŋa Beanike ierenŋ Kaisarea zéic alawac ama arenŋa yandaiguc hiŋgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴ Waŋu ierenŋ ai meme sasala imuaru tacyac waŋic Fesitonéŋ Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéŋ hésa ama ic ménŋ waima keŋu tacma keczac. ¹⁵ Waŋu ni Yerusalem eni nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galenŋ ienenŋ iwac hazéc ac zéma késpedesiraguc zéma zétecgémaŋ niŋac welecnéŋgic. ¹⁶ Waŋu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic ménŋ aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda aŋamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niŋgicnec waimiwiŋ imi Roma ic nonac haka silicnina qa-hac. ¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ienenŋ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianŋiyu gésigési tataciguc tacma énézéwa ic imi wag-icma érégic. ¹⁸ Waŋu ac wammigic ienenŋ ac zégic, néŋ késpedesira ménŋ nimmaŋ zé mambéc keriménda mihicŋiyi. ¹⁹ Waŋu enaŋ hénagina zéma ic ménŋ qara Yesu iwac niŋ Paulonéŋ humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niŋ zéenŋ zéma waŋgic. ²⁰ Waŋu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiŋimaŋ zéma hocma Paulonéŋ Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémaŋac wanzaŋ? zéma imuhuc qes-imiŋ. ²¹ Waŋu Paulonéŋ Roma ic kewunéŋ acya zétecgémac niŋ galenŋgé mimanaŋac welecnéŋec.

Waŋu keŋkeŋ naléya ducŋiyu méliwa Kaisa† iwac-muru kemmac niŋ ézéwa hésa amaiguc taczac. ²² Imuhuc ézéyu Agripanéŋ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmaŋ zé wanzua. Zéyu Fesitonéŋ zéyec; Hia oraŋguc nimbésémaŋ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc naŋec.

²³ Ama gianaŋiyu Agripa zéma Beanike iereŋ ehéihéi waŋ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeŋ tosara zéma ama yanda imuac ic kuneŋ iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéŋ énézéyu Paulo késama eŋgic.

²⁴ Eŋgic Fesitonéŋ ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niŋgic. Ic nanzac yomi iwac niŋ Yuda ic ieneŋ kuc-nec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéŋgic.

²⁵ Waŋu ni niŋgésiwa haka humucac séc méŋ ménda waŋec. Waŋu i eŋeyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niŋ iwaru mélimimaŋ zé wanzua. ²⁶ Waŋu ic kewu eŋeŋawac ac héla méŋ omaŋac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac héla méŋ mihicŋiwiŋ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opoeba nanzac. ²⁷ Ni hésa ic méŋ kápésicyawac ara méŋ ménda oma Roma ama areŋa yandaiguc eŋ méliwa kemmacac séc qahac.

26

Paulonéŋ Agripa zéma Fesito iorac kicgiraiguc ac zéyec.

† 25:21: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

1 Waŋu Agripanéŋ Paulo yomuhuc ézéyec; Geŋgaoc ac zéna guac niŋgénni. Zéyu Paulonéŋ méranéŋ séséc wamma yomuhuc zéyec; 2 Ic kewu Agripa, Yuda ic eneŋ ac waŋ nénzu imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémaŋ zéwa ewana hiaruzac. 3 Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczaŋ imuac niŋ imuhuc wanzua. Imuac ewa bénzénŋgaiguc acna zéwa niŋnémbésémaŋ. 4 Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiyi imi Yuda ic ieneŋ moczoŋ nindaczu. 5 Ieneŋ becarunec nalé horua néŋgicac néŋanŋu imuac niŋ héipuc waŋ némmuac siŋgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuŋ méŋ hénia ac dindiŋanec méndacanŋu ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec. 6 Waŋu ni Anutunéŋ yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc kecanŋua. Waŋu hénia imuac niŋ ni deguc ac gésigési amaiguc nanzua. 7 Waŋu zikiziki ac imuac héla imi késawiŋ zéma Israelac qelihéra kisic areŋhéra 12 neŋaŋ siŋi kaiwe séc Anutu mepési mianziŋ. Ic kewuna, buŋa imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneŋ aciguc nopoczua. 8 Anutunéŋ humumia meqeli énécmianzac, héla imi ini némac niŋ niŋgic ménda wawaŋac ésécnec waŋanzac? 9 Waŋu ni acguc Yesu Nazarete ama areŋa igucnec iwac qac buŋa mesoho wammimaŋ zé iwawai moczoŋ tinduc wammaŋ imuhuc zéma niŋi. 10 Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Waŋu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buŋa mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma keru. Waŋu un-

uhumuwiŋ zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimaŋ zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niŋac tericgé énécmiyi. Waŋu qerina geriwaguc waŋu mebiri énécmimaŋ zé ama areŋa yanda yanda Yuda baec séŋgaŋgeŋ hezac imuarugeŋ acguc keŋi.

¹² Ai imuhucya memaŋ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areŋa yandaiguc kemmaŋ zéma keŋi. ¹³ O, ic kewuna, keŋkecba gau komoc waŋu, kurumeŋunec asac mararaŋ kaiwe kiwa asac mararaŋa ogicogira imuhucyanéŋ mama ni zéma ichéna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec. ¹⁴ Waŋu nini moczoŋ baeciguc tendingé nunuyu hema ewa méŋ Hebiraiŋo aciguc yomuhuc niŋi; Saulo, Saulo, gi némac niŋ nunesi waŋ néŋanzaŋ? Gi zéraiguc hénaganéŋ qena guyu siŋga hia nimbésémaŋ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miŋ Kewu, gi méré? Zéwa Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Nunesi waŋ néŋanzaŋ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma hénaganéŋ tima nanna, ni imi gi iwawai hénzaŋ imi zéma kecma gézéwa hémhésémaŋ imuac buŋa zézé ic wamma nuac welen qeŋe icna wambésémaŋac gésigemmaŋ zé hicŋigénzua. ¹⁷⁻¹⁸ Geŋ kicgina méwéréŋgé énécmiŋa siŋi igucnec asac mararaŋ igucgeŋ, Biriŋa miŋinawac kuc igucnec Anutuac murugeŋ liliŋgéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzéŋgé némma météré ic sugcinaiguc ai buŋa késamu niŋac neŋ geŋga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac sugcina igucnec gésigemma muŋguc

ionac muru méligémman.

Buŋa suruc énézéyec imi muŋguc zéma Agripa ézéyec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niŋ ni iwawai kurumeŋunec nézéyu héŋi imi ménda getalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areŋa yanda miŋina, waŋu keŋkecma Yerusalem miŋina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru liliŋgéma hama haka hiabia, qeri melen melenac séha wammu niŋ ackuazéc énézéma keri. ²¹ Waŋu imuac niŋ Yuda ic eneŋ ocmuŋ téréyaiguc népésima nuwiŋ zé waŋgic. ²² Waŋu Anutunéŋ naŋgénéŋu érékecma deguc ic eŋeŋa mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéaŋiac énézéaŋzua. Waŋu zéaŋzua imi ac méréra qahac. Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma Mosenéŋ iwawai kileŋ hicŋimac zégic imi sac énézéaŋzua. ²³ Kristonéŋ qenzeŋ manzeŋ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararaŋac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neŋ zénaŋgéaŋzua.

²⁴ Paulonéŋ zédiŋima ac imuhuc énézéyu Fesitonéŋ ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Niŋiŋ yandaganéŋ qeriga mesoho géŋzac. ²⁵ Zéyu Paulonéŋ ac yomuhuc melen miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néŋ ac héla niŋareŋgéma zézua. ²⁶ Ic kewu, geŋgaoc iwawai hicŋiyec imi moczoŋ nindaczaŋ imuac niŋ ni efima gézézua. Iwawai imi baec waŋgoŋaiguc ménda hicŋiyec. Imuac haka méŋac méŋ guac kicga igucnec musaŋ gégéyawac

ménj ménda hezac imi ni ninzéhégézua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzéhégéanzan? Gi ninzéhégéanzan imi ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanéh Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotojadac zéma Kristoac ic wammañ niñ meseli nénzan me? ²⁹ Wañu Paulonéh zéyec; Ac hotoña me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néñ tosara deguc acna ninzu ini moczon señ hésana yomuac sac ménda mihicñima nena ésécnec ténggéh wammu niñac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galen zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ienéh moczon yacma keñgic. ³¹ Kemma eminiñ wamma eñawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka ménj humumia me hésa amawac buña wawaña séc ménj ménda wañec. ³² Wañu Agripanéh Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanéh* acya zétecgémac niñ ménda welec miwacnec geñ hia hulac miwañnec.

27

Paulo Romaignuc wagicma kemmu niñac zéiciguc opocgic.

¹ Italia baeciguc zéiciguc kembinac niñ baec galenéh zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galengina ménj qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. ² Zéic ménj Adramiten ama arenja yanda igucnecnéñ Asia baeciguc ama arenja yanda tosara

* **26:32:** Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunéh

kondun ɣiŋɣiŋaiguc tacma keŋec imuaru kemman ɣé taru eniŋ. Waŋu Makedonia ic mén ɣara Aristako, Tesalonika ama areŋa yanda igucnec imi momacnec keŋiŋ. ³ Ama ɣiaŋiyu ɣéicnéŋ Sidon ama areŋa yandaiguc kereŋ héiyu Yulionéŋ Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niŋ ézéyec. ⁴ Ama imuarunec muŋguc hénima kenni Luhuc kembiŋ ɣé waŋiŋ imuhuc geŋnec hayec imuac niŋ Kipuro baec komoc imuac héiya igucnec luhuc ɣizizɣéma keŋiŋ. ⁵ Waŋu Kilikia kondun ɣéma Pamfilia kondun ɣericma keŋkecma Likia baec Mira ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ⁶ Imuaru ɣéic Aleksandria ama areŋa yanda igucnec méŋnéŋ Italia baeciguc kemman ɣéyu yaré ic 100 galenɣinanéŋ nonagiru imuaru eniŋ. ⁷ Waŋu ɣéic iminéŋ bénzén bénzén keŋkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido kondun baec komoc wésiaiguc kereŋiŋ. Waŋu luhucnéŋ ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé ɣema Krete kondun baec komoc kanaya igucnec keŋiŋ. ⁸ Baec komora imuac ɣiŋɣiŋaiguc méndacma ɣenzen manzen ɣema kemma Lasea ama areŋa yanda hosuraiguc ɣéic ala mén ɣara ɣéic Asia Soroc imuaru kereŋiŋ.

Pauloac ac ménda nimma héna ménu kemma yéwéri mihiɣiɣic.

⁹ Konduniguc nalé horua kemma kecni nene zikima ɣéwelec wawaŋa imuac kendon tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec kondunéŋ biriyyu keŋkeŋawac séc ménda waŋec. Imuac Paulonéŋ gorogina ɣéma yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic mandac, ni hémba héna yominéŋ hina ɣéma ɣéic

sacnec qahac, nér ic neṇaṇ kekecnina acguc nonagicmacac séc wanzac. ¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenḡinanéh Pauloac ac niṇbipima zéic galen zéma zéic miṇina iorac ac nimma tohoyec. ¹² Waṇu konduṇ imi zéicnéh saṇgeṇa naléyaiguc hia tatarawac séc ménda waṇec. Imuac sasalanéh konduṇ imi kilen waima Krete baec komoc imuac ama mén Foiniksi imuaru keremma tacni saṇgeṇa naléya tecgémac niṇ zégic. Ama baec imuac suṇguruṇa bakianéh Is zéma imuac héiya sugira hémma heyec. waṇu baec bakia ménéh Is zéma imuac kanaya sugiraiguc hémma heyec.

Konduṇiguc hiṇgacbiṇ zé waṇiṇ.

¹³ Waṇu luhucnéh Is imuac héiya igucnec bénzéh éreyu naṇgé nénécmizac imuhuc zéma nimma aṇga hérégic éreyu Krete konduṇ baec komoc giṇgiṇa méndacma keṇgic. ¹⁴ Keṇgic nalé ménda horugiyu konduṇ baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewaṇ luhuc mén qara Is igucnec iminéh mama qeyec. ¹⁵ Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeṇ kemmacac séc qahac waṇu mebi-
 ima waigic luhucnéh zéic wagicma hena méṇu keṇec. ¹⁶ Keṇkecma baec komoc mén qara Kauda imuac giṇgiṇa igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keṇiṇ imi galenḡewiṇac séc qahac waṇec. ¹⁷ Waṇu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éreyec. Waṇu zéic téwac niṇac rewakanéh bawa igucnec wagic emma zikiyiṇ. Waṇu sakasac éré éréya mén qara Siriti imuaru emmac niṇac hésaya hérégic maleku mayu luhucnéh naṇgé nénécmiyu keṇiṇ. ¹⁸ Waṇu luhuc niṇac qenzen

manzeñ nimma kerin. Imuac niñ ama gianñyu hina tosara konduniguc giligic hiñgarec. ¹⁹ Wañu ama muñguc siñima gianñyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec giligic hiñgarec. ²⁰ Wañu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu mén ménda hicñyu héññ. Wañu luhuc yanda qemanec nañu ewa qerininaiguc kekecac niñkumu mén ménda he nénécmiyc.

²¹ Wañu ic sasalanéñ nalé horua nene newiñac séc qahac wañu eñ kecgicguc Paulonéñ kemma sugcinaiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete kondun baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mi-hicñima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac wañ énécmiwa niñgic. Zéic imi qahac wammac, néñ ic méñnéñ mén ménda humumac, imuac ewagina déñ wañu. ²³ Deguc siñiyaiguc miñna Anutunéñ eñeya buña kecanzua nuac muru kua meme uñaya mén méliyu mama hama maréñnaiguc nanzac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémañ. Wañu Anutunéñ ic giguc zéiciguc keczu imi moczoñ ewa hiawac géñu guac buña wandacmu. ²⁵ Imuac alahécna ini ewagina déñ wañu, ni Anutu niñzéñgézua. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnéñ kondun baec komora méñiguc eñu nini imuaru osiwiñ.

²⁷ Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 wañec. Wañu Adria konduniguc lelecgémanec kerin. Siñi namuñña igucgeñ zéicac ai ic ieneñ niñgic baec hosuru hazin ésec wañec. ²⁸ Imuhuc

nimma hésa qétéyaguc waigic hĩngaru 37 mita wanec. Komora ménj kemma hésa qétéyaguc muĩguc haigic hĩngaru 28 mita wanec. ²⁹ Wanu haroĩaĩguc emma qewiĩ niĩac bacgina yandiyu zéic andiaiguc aĩga 4 haigic hĩngaru ama giaĩimac niĩ welecma tacgic. ³⁰ Wanu zéic ai ic eneĩ zéic waima néĩgacbiĩ zé nimma gomba haigic hĩngaru ikoc wamma yomuhuc zéigic; Nini zéic sunĩguruĩaiguc aĩga ménj haini hĩngacmac. ³¹ Imuhuc wanĩgic Paulonéĩ yaré ic 100 ionac galeĩ zéma ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic ic ieneĩ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaguc kecmuac séc qahac wammac. ³² Zéyu yaré ic ieneĩ gombawac hésaya hericgic kondunĩguc hĩngarec.

³³ Wanu ama giaĩimaĩ zé wanu Paulonéĩ ic momac yanda nene nemu niĩ yomuhuc énézéyec; Ini qeri séwigina héĩgeĩ héĩgeĩ wammanec kecmá nene ménda nema eĩ mambéc kecgic kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niĩac welec énécmizua. Ménda humuwiĩ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina ménj ménda mama saĩgimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméĩ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic. ³⁷ Ic zéiciguc kerĩ zangénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomenĩgina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi kondunĩguc gilicgic hĩngacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéĩ kondunĩ baec komora sunĩguruĩaiguc emma zéĩgéyec.

39 Ama gianjdaru baec imi héntegicbiñ zé hibipigic. Wañu kondun bakiaiguc sakasac sénganğen heyu zéicnéñ imuaru keremma emmac niñac zéma niñgic. 40 Ic tosara eneñ aña hésaya qericma konduniguc giligic keñu tosanéñ maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéñ eñu zéic imi luhuc mema sakasac igucgeñ keñec. 41 Keñu doku néwéc néwécneç hahayanéñ euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eñec. Wañu zéic sunğuruña kiselima tacma seli qeyu temboñ yandanéñ zéic andia kuyu zéic andia imi zéñgéyec. 42 Wañu hésa ama ic eneñ fifia mema kemma néngacbu niñac yaré ic eneñ unuhumuwiñ zé ac zégic. 43 Wañu yaré ic 100 ionac galenğinanéñ Pauloac kekeçya añağña timañ zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac konduniguc luma hiñgacma fifia mema baeciguc eñgic. 44 Wañu tosara eneñ palañ me zéic bakia qahaiguc emma keñgic. Imuhucnéñ imuhuc wamma moczoñ élélahaiguc endacma mén ménda humugic.

28

*Ic ieneñ susunec Melite kondun
baec komociguc endacgic.*

1 Élélahaiguc bénzérneç emmaguc baec komoc qara Melite imi zégic niñiñ. 2 Wañu baec komoc imuac miñina ieneñ ala goi héihéi sasala wañ nénécmigic. Wañu kia hayu ama sanğen qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré

nénécmigic. ³ Waņu Paulonéj geric tosara mutu-
lanjéma haiyu hiŋgarec waņu imuac qeria iguc-
nec mokolej méjnéj séwéla geric waņu éréma
iwac mériaiguc pipima naŋec. ⁴ Waņu baec
miŋjina ienej mériaiguc mokolej naņu hémma
eminiŋ wamma zégic; Ic yomi ic tosara unuyec
gezaŋ. Konduŋiguc ménda humuyec, néj solaja
miŋjananéj ménda waimiyu kecmac. ⁵ Waņu
Paulonéj mokolej qetecgéyu gericiguc hiŋgaru
yéwéri ménda mihicŋiyec. ⁶ Imuhuc wamma
naņu ienej sisiwiŋ hicŋimimac me élanzaŋnec
tendiŋgéma humumac zéma mambéc naŋgic.
Waņu nalé horua haka méréra méj ménda
hicŋimiyu hémma zégic; Ic yomi anutu.

Paulonéj hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerin imuac hosuraiguc ic kewugina
qara Popilio iwac ama baec heyec. Waņu ic
inéj mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc
séc goi héihéi waŋ nénécmiyec. ⁸ Waņu Popilio
maŋgocya hafi hicŋimima séwi geric zéma kera
huruc wamma heyu Paulonéj nimma amayaiguc
emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima
mehiaruyec. ⁹ Imuhuc waņu ama areŋ komoc
imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ienej harégic
imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Waņu ic ienej
eenina kunej yanda héigic. Waņu kembin zé
enni henaiguc hocbiŋac hezac hena mauŋ iwawai
tosara zéiciguc hai nénécmigic.

*Paulonéj zéic méjiguc keŋkecma Roma ama
areŋa yandaiguc kereŋec.*

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso
haréwéc tecgéyu zéic méj Aleksandria imuaru

sanjeŋa naléya ogiru kemmac niŋ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Waŋu imuaru emma waima keŋiŋ. ¹² Waŋu Surakusai ama areŋa yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerinŋ. ¹³ Imuacnec lelecgéma Legium ama areŋa yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéŋ baec waŋgoŋa Saut igucnec hayu kenni ama muŋguc siŋima gianiyu Puteoli ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ¹⁴ Kenni ama areŋa yanda imuac ninzén ninzén dac muna ieneŋ héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ¹⁵ Waŋu ama areŋa yanda imuac ninzén ninzén dac muna hécnina ieneŋ nonac buŋa nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeŋaiguc mihicŋi nénécmigic. Tosianén ama baec qara ménŋ Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicŋi nénécmigic. Waŋu Paulonén inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézéyec.

¹⁶ Roma ama areŋa yandaiguc kerenni baec galeŋnéŋ zéyu Paulonén yaré ic ménŋnéŋ galeŋgé miyu ama saméŋa ménŋiguc tacyac waŋec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc waŋu Yuda ic ionac suggina igucnec ic kunenŋ tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac ménŋ ménda zéyi, néŋ Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac

* **28:11:** Neŋaŋ aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Wañu Roma ic ieneñ qesinémma kápésicna ménj humucac sécyá ménda mihicñjima hulac némmu niñac zégic. ¹⁹ Wañu Yuda ic ieneñ selianec qetaligic, héna ménj qahac wañu, Kisanéñ acna zétecgémac niñ wañi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimanñ zéma you ménda hayi. ²⁰ Wañu ni hénia imuac niñ mia inicma iniguc zéeminiñ wambiñ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neñañ ninzéhégéma mambécanzinñ imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niñ kiwi ménj ménda haigic hayu héñiñ. Wañu dac munahécnina ionaru ménjnéñ hama guac kápésicga me hazéc ac ménj ménda zéyu niñiñ. ²² Baec séc ic embac ieneñ héna qelia imuac hazéc ac wamma zéanzu imi nini ninziñ. Imuac gi ñimuhuc ninzéhégézanñ imi geñgaoc zéna nimbiñac wanziñ.

²³ Ieneñ imuhuc zéma nalé megic. Wañu nalé imi ducñiyu Yuda ic sasalanéñ Paulo tack-erec ama imuaru tocgégic. Wañu Paulonéñ Anutuac héngalenñ ama areña yandawac ac suruc imi sungeñnec hénima énézéma keru ama siñiyec. Wañu Moseac héna ac zéma kua meme ic ieneñ kiwi ogic hezac iminéñ meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimanñ zé wañec. ²⁴ Wañu ic tosaranéñ ac zéyec imi ninzéhégégic. Wañu ic tosaranéñ ménda ninzéhégégic. ²⁵ Wañu acgina zéma zéqeqetali wañamugic. Imuhuc wamma waima kembinñ zé wañgic. Wañu Paulonéñ ac momacguc yomuhuc

énézéyec; Uña Téréyanéñ Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminéñ héla wanzac; ²⁶ Gi kemma ic tuñ yomuhuc énézéna; Ninzu wañu ménda niñasarizu hénzu wañu ménda héñtegiczu. ²⁷ Ic tuñ yomi ieneñ qerigina seli qeyu ieneñ gezacginanéñ nimma niñyéwérigic. Niñyéwérima kicgina héménzaligic. Imuhuc qahac wañu kicginanéñ héñtegicma gezacginanéñ nimma qeriginanéñ niñtecicma lilingéma hagic neñ mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niñ asarimu; Anutunéñ añgéh titi buña imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ieneñ imi kileñ niñtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Wañu Paulonéñ yawuñ éréhéc téngéh ama geric méñ lagulawac boñ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec.

³¹ Héihéré énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yandawac surucya zésai énécmima Miñ Kewu Yesu Kristoac héna ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru méñnéñ ménda qetali miyec.

SISIPAC AC QELIA
The New Testament and Psalms in the Kube Language
of Papua New Guinea
Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long
Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665